

Statistikk over administrative sanksjoner

En kartlegging av tilgjengelige data med fokus på overtredelsesgebyr

TALL

SOM FORTELLER

NOTATER / DOCUMENTS

2023/25

Sigmund Book Mohn

I serien Notater publiseres dokumentasjon, metodebeskrivelser, modellbeskrivelser og standarder.

© Statistisk sentralbyrå

Publisert: 14. juni 2023

Rettet 20.juni 2023, side 33, 41, 43 og 50

ISBN 978-82-587-1749-9 (elektronisk)

ISSN 2535-7271 (elektronisk)

Standardtegn i tabeller	Symbol
Ikke mulig å oppgi tall Tall finnes ikke på dette tidspunktet fordi kategorien ikke var i bruk da tallene ble samlet inn.	.
Tallgrunnlag mangler Tall er ikke kommet inn i våre databaser eller er for usikre til å publiseres.	..
Vises ikke av konfidensialitetshensyn Tall publiseres ikke for å unngå å identifisere personer eller virksomheter.	:
Desimaltegn	,

Forord

Notatet er resultatet av prosjektet *Mulighet for ny statistikk over administrative sanksjoner*. Formålet med prosjektet har vært å gi en oversikt over hva som finnes av statistiske kilder for administrative sanksjoner og hva disse kildene kan si om utbredelsen av slike sanksjoner.

Prosjektet er gjennomført med betydelige bidrag til datainnsamling fra samtlige departementer og underliggende etater, og spesielt Statens innkrevingsentral ved Skatteetaten. Vesentlig for gjennomføringen av prosjektet har også vært tilbakemeldinger fra den eksterne referansegruppen bestående av Turid Brendberg (seniorrådgiver ved Statens innkrevingsentral, Skatteetaten), H. Christopher Heyerdahl (seniorrådgiver ved Justis- og beredskapsdepartementet), Morten Holmboe (professor ved Politihøgskolen), Hans-Petter Jahre (pensjonert lagmann), Per Eirik Vigmostad-Olsen (førstestatsadvokat ved Riksadvokatembetet) og Geir Kjetil Finneide (fagdirektør ved Økokrim).

Prosjektet er finansiert av Justis- og beredskapsdepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 6. juni 2023

Ann-Kristin Brændvang

Sammendrag

Notatet gir en oversikt over hvilke myndigheter som kan ilegge administrative sanksjoner for brudd på hvilke lover og omfanget av slike sanksjoner for senere år, med fokus på overtredelsesgebyrer i perioden 2014-2021.

Notatets kapittel 1 gir en redegjørelse for begrepet *administrative sanksjoner*, bakgrunnen for undersøkelsen og en kort redegjørelse for datainnsamlingen. I forvaltningsloven kapittel 9 er «administrative sanksjoner» definert som «negative reaksjoner som kan ilegges av et forvaltningsorgan, som retter seg mot en begått overtredelse av lov, forskrift eller individuell avgjørelse, og som regnes som straff etter den europeiske menneskerettskonvensjon». Med dette som utgangspunkt er det samlet inn data om hjemler og statistikk over bruk gjennom rapporteringer fra departementene og deres underliggende etater. I tillegg er det gjort et registeruttrekk fra Statens innkrevingsentral som gir mer detaljerte opplysninger om et utvalg av overtredelsesgebyrer. Enkelte data er også hentet fra SSBs egne kilder som brukes i statistikkproduksjon.

I kapittel 2 er lovhomeiler for bruk av administrative sanksjoner og hvilke etater som kan ilegge dem listet opp og innsamlet statistikk redegjort for. For de alle fleste typer overtredelsesgebyrer er det hentet inn statistikk for antall samt enkle hovedmål for beløpenes størrelse. Overtredelsesgebyrer strekker seg fra små trafikkgebyr ilagt av politiet for manglende bilbeltebruk, til milliongebyrer ilagt av Finanstilsynet for brudd på hvitvaskingsloven. For noen typer overtredelsesgebyr, som de ilagt av Arbeidstilsynet, har det vært en tydelig økning det siste tiåret. For andre, som trafikkgebyrer ilagt av politiet, har det vært en nedgang. Flere nyere lovhomeiler er fortsatt ikke tatt i bruk, blant annet i påvente av regulering gjennom forskrift.

I kapittel 3 er det gjort korte analyser av gebyrenes størrelser og forekomstene av «gjengangere» (aktører ilagt flere overtredelsesgebyrer over tid), med grunnlag i registerdata fra Statens innkrevingsentral. Spredningen i gebyrenes størrelse ser ut til å variere mye mellom ulike typer gebyrer og hvorvidt de er gitt til personer eller foretak. Gjengangere er for de fleste typer overtredelsesgebyr et relativt begrenset fenomen. De aller fleste slike gebyrer er med andre ord ilagt personer eller foretak som kun har fått ett gebyr i den studerte perioden.

I kapittel 4 gjøres det noen oppsummerende kommentarer, særlig knyttet til grenseflaten mellom strafferettslig og forvaltningsrettslig sanksjonering av lovbrudd. Innenfor rammene til dette prosjektet har det ikke vært mulig å gjøre en fullstendig sammenlignende analyse av straff og administrative sanksjoner for samme type lovbrudd, men kartleggingen som er gjort i dette notatet åpner for ytterligere analyser på dette feltet.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Innhold	5
1. Innledning	6
1.1. Hva er administrative sanksjoner?	6
1.2. Bakgrunn og formål med undersøkelsen	10
1.3. Innsamling av data.....	11
2. Oversikt over bruken av administrative sanksjoner	15
2.1. Trafikk og transport	15
2.2. Skatt, avgift og finans.....	19
2.3. Markedsføring og forbrukervern	24
2.4. Dyrevelferd, naturmangfold og miljø	26
2.5. Arbeid, velferd og helse.....	28
2.6. Bygg, beredskap og sikkerhet	31
2.7. Andre	33
3. Registerdata fra Statens innkrevingsentral	34
3.1. Gebyrenes størrelse, for personer	34
3.2. Gebyrenes størrelse, for foretak.....	35
3.3. «Gjengangere» med flere sanksjoner 2014-2021	35
4. Avsluttende kommentarer	38
4.1. Administrative pengesanksjoner i vekst, fall og stillstand.....	38
4.2. Relasjon til det strafferettslige sporet.....	38
4.3. Muligheter for statistikk, men spredte kilder	40
Referanser	41
Appendix A: Liste over hjemler, myndigheter og departement	45
Appendix B: Kategorisering av reaksjoner (overtredelsesgebyr/tvangsmulkt) i data fra Statens innkrevingsentral (SI)	50
Appendix C: Trafikkgebyr fordelt på overtredelseskoder	53
Appendix D: Kopi av brev til departementene fra JD	54
Tabellregister	57

1. Innledning

Dette notatet gir en oversikt over tilgjengelig statistikk over administrative sanksjoner, med fokus på ulike typer overtredelsesgebyr, en forvaltningsrettslig form for bøter. I dette kapittelet gjøres rede for de sentrale begrepene, tematiske avgrensninger og hvordan innhenting av statistikk er gjennomført.

Etter dette innledende kapittelet følger et kapittel 2 som går gjennom hvilke offentlige myndigheter som kan ilegge administrative sanksjoner på hvilke rettslige grunnlag. Her oppgis også tilgjengelig statistikk for antall overtredelsesgebyrer og gebyrenes størrelse for de siste årene. Fokus er på utviklingen innen perioden 2014-2021.

Kapittel 3 presenterer mer detaljerte statistiske data over overtredelsesgebyr registrert hos Statens innkrevingsentral (SI) ved Skatteetaten. Kapittelet gir noen eksempler på analyser som kan gjøres med slike data, som ulike hovedmål på gebyrenes størrelse og omfanget av «gjengangere» i perioden 2014-2021.

I rapportens siste kapittel følger noen oppsummerende kommentarer, særlig om bruken av administrative sanksjoner sammenlignet med strafferettslig behandling av lignende lovbrudd.

1.1. Hva er administrative sanksjoner?

I forvaltningslovens § 43 er «administrative sanksjoner» definert som «en negativ reaksjon som kan ilegges av et forvaltningsorgan, som retter seg mot en begått overtredelse av lov, forskrift eller individuell avgjørelse, og som regnes som straff etter den europeiske menneskerettskonvensjon». ¹ Begrepet «sanksjon» i denne sammenheng peker på at det er snakk om et straffelignende tiltak, en negativ reaksjon som ilegges på grunn av et lovbrudd. At den er «administrativ» peker på at den likevel ikke er å regne som straff i henhold til norsk lov, men ilegges forvaltningsrettslig. I annen juridisk litteratur blir også begrepet «forvaltningssanksjon» brukt som et synonym til «administrativ sanksjon» (Jahre 2019, Skoghøy 2014, Berg 2005). Administrative sanksjoner inkluderer i hovedsak pengesanksjoner, omtalt som overtredelsesgebyr, samt ulike former for rettighetstap.

Straff i henhold til EMK

Av definisjonen i forvaltningslovens § 43 følger at administrative sanksjoner ikke er kategorisert som «straff» i henhold til straffeloven (§ 29), ei heller en «annen strafferettslig reaksjon» (§ 30), eller «straff» i henhold til grunnloven (§ 96). Det følger også at det er snakk om forvaltningsrettslige reaksjoner på lovbrudd som klassifiserer som straff i henhold til den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK). EMK setter i likhet med grunnloven visse skranker for statens bruk av makt mot individene. Det «materielle straffebegrepet» i EMK handler om hvilke rettigheter som utløses av at en reaksjon regnes som straff. Sentralt står vernet mot gjentatt straffeforfølgelse («dobbelstraff», se Holmboe og Jahre 2011), vern mot selvinkriminering (retten til å forholde seg taus) og krav om kvalifisert sannsynlighetsovervekt (HR 2008).

EMK har ikke en fullstendig liste over alle nasjoners ulike reaksjoner for lovbrudd og hvilke som regnes som straff. I stedet har det blitt avsagt dommer i den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD), som angir prinsipper for hvordan de enkelte nasjoner kan avgjøre om en reaksjon skal anses som straff etter EMK. Disse prinsippene kalles for «Engel-kriteriene» ² og de sentrale momentene er (1) nasjonal klassifisering (2) overtredelsens karakter og (3) karakteren og alvor av

¹ [Kapittel IX](#) ble tilføyd i 2016 og trådte i kraft 1. juli 2017

² Oppkalt etter EMD-dommen hvor disse prinsippene først ble fastsatt: [EMD-1971-5100](#) – Engel m.fl. mot Nederland, dom av 8. juni 1976

sanksjonen (Skoghøy 2014, HR-2021-2580). Kriteriene kan hver for seg, eller sett i sammenheng, danne grunnlag for å for å avgjøre om noe er straff i henhold til EMK.

Enkelt forklart handler de tre kriteriene om (1) hvorvidt reaksjonen er å anse som straff etter nasjonal lov (2) om den gis for en handling som er straffbar (kriminalitet) i henhold til nasjonal lovgivning, og (3) om formålet med reaksjonen ligner på straff, altså om det har en «pønalt» karakter. Administrativ sanksjoner faller per definisjon ikke inn under det første av Engelskriteriene. Og det er som oftest det tredje kriteriet som er relevant for å avgjøre om en forvaltningsrettslig reaksjon kan anse som en «sanksjon». I den offentlige utredningen som lå til grunn for forvaltningslovens definisjon av administrative sanksjoner var vel å merke ikke «som regnes som straff etter EMK» brukt, men i stedet bare «som har et hovedsakelig eller vesentlig pønalt formål» (Jahre 2019, s.380).

Om en reaksjon på et lovbrudd er å anse som «pønalt» kan ses i lys av Johs Andenæs lærebok-definisjon av straff: «Straff er et onde som staten tilføyer en lovovertreder på grunn av lovover-tredelsen, i den hensikt at han skal føle det som et onde.» Andenæs' definisjon fremhever nettopp det intensjonelle i tilføyelse av et «onde». Formålet med en reaksjon er pønalt når selve poenget er at det skal oppfattes som negativt for den det påføres. I tillegg fremhever Sanksjonsutvalget (2003) i sin utredning at det pønale formålet er fremtredende når reaksjonen gis «tilbakeskuende» mot en begått overtredelse i motsetning til å fremtvinge og gjenopprette lovlydighet. Tvangsmulkt, forsinkelsesavgift og andre «purregebyr»-lignende reaksjoner, har slik sett ikke et vesentlig pønalt formål selv om det er et poeng at den det rettes mot skal oppleve det som negativt.

Gitt den gjeldende definisjonen i forvaltningslovens § 43 (i motsetning til Sanksjonsutvalgets) er det vel å merke også mulig at en administrativ sanksjon ikke har et pønalt formål. Det hviler i så fall på det andre av Engels-kriteriene. Et eksempel er plassering på barnevernsinstitusjon uten samtykke der det vedtas på bakgrunn av alvorlig eller gjentatt kriminalitet (Holmboe 2006, HR 2012).

Fra «forbrytelse og straff» til «overtredelse og gebyr»

Som Sanksjonsutvalget (2003) redegjorde grundig for, grenser administrative sanksjoner på den ene siden opp mot strafferettslige reaksjoner og på den andre siden opp mot forvaltningsrettslige reaksjoner uten et fremtredende pønalt formål. Utvalget skisserte disse grensene som vist i figuren under:

Figur 1.1 Sanksjonsutvalgets (2003) illustrasjon av skillet mellom ulike rettslige kategorier av reaksjoner for lovbrudd

Straffe lovbrudd		Offentlig styring				
Reaksjonens forhold til overtredelsen	"Tilbakeskuende": Reaksjon mot en begått overtredelse			"Fremadrettet": Hindre at fare/skade/ulovlig tilstand oppstår eller fortsetter		
EMK-klassifisering	Materiell straff			Ikke materiell straff		
Utvalgets begrepsbruk	(Formell) straff/strafferettslig reaksjon	Administrative sanksjoner			Andre forvaltningstiltak	
Formål	Pønalt / alt vesentlig pønalt			Pønalt formål er mer eller mindre fremtredende i forhold til andre formål	Gjenopprette lovlig tilstand, rette opp eller avverge skade eller fare	Fremme ønsket atferd
Type reaksjon	Bot	Overtredelsesgebyr	Tilleggsbetaling	Administrativ inndragning	Tvangsmulkt	Tilskudd
	Strafferettslig inndragning	Tap av offentlig ytelse	Administrativt rettighetstap		Tilbakebetaling av urettmessig ytelse	
	Strafferettslig rettighetstap		Formell advarsel		Tilbakekall av off tillatelse, forbud	Hvitelisting
						Merking
						Div. bransjetiltak/selvjustis
Kompetanse	Domstolene, påtalemyndigheten, politiet og tollvesenet	Forvaltningen			Delegert offentlig myndighet til private	Bransje/privatrettslig

Kilde: Sanksjonsutvalgets (2003, figur 3.1, s. 42)

Slik det er redegjort for over er altså administrative sanksjoner negative reaksjoner ilagt av myndighetene for lovbrudd (inkl. overtredelse av forskrift eller individuell avgjørelse), men som til forskjell fra strafferettslige reaksjoner kan illegges forvaltningsrettslig av et forvaltningsorgan. Slike forvaltningsorganer kan blant annet være politiet, tilsynsmyndigheter, direktorater eller departement.

Administrative betalingsstraffsaksjoner betegnes normalt som *overtredelsesgebyr* (jf. forvaltningsloven § 44, *lovbrotsgebyr* blir brukt på nynorsk), men har noen ganger andre mer spesifikke navn, som ulike former for tilleggsbetalinger, for eksempel *tilleggsskatt* eller *trafikkgebyr*. I denne rapporten brukes betegnelsen *overtredelsesgebyr* i videre, systematisk forstand, for også å inkludere ulike typer tilleggsbetalinger (jf. Jahre 2019 s. 391). På engelsk brukes gjerne «administrative fine», altså en administrativ bot, om overtredelsesgebyr. Det gir mening på samme måte som man på norsk bruker betegnelsene «administrativ inndragning» og «administrativt rettighetstap» som paralleller til strafferettslig inndragning og rettighetstap. «Bot» har likevel en veldig strafferettslig klang på norsk, og «overtredelsesgebyr» gir derfor et tydeligere begrepsmessig skille. I tillegg ville begrepet «administrativ bot» også lett kunne tenkes å inkludere tvangsmulkt.

«Mulkt» er et gammelt, latinsk ord for bot (NOAB 2021), men har i nyere tid i hovedsak blitt brukt om administrative pengekrav, særlig i form av «tvangsmulkt». Tvangsmulkt er som nevnt ikke en

administrativ sanksjon etter definisjonen i forvaltningslovens § 43. Det har ikke et straffende formål men er ment å sikre oppfyllelse av en offentligrettslig plikt eller for å bevirke at en ulovlig tilstand rettes.

«Gebyr» brukes i forvaltningsretten opprinnelig mer avgrensede om en type avgift for offentlige tjenester, for å dekke kostnadene av tjenesten ([Jusleksikon.no 2012](https://www.jusleksikon.no/2012)). For eksempel betaler man et gebyr for å få utstedt pass av politiet. Slike gebyrer er ikke administrative sanksjoner. Etter hvert har gebyr også blitt brukt om administrative bøter for mindre trafikklovbrudd. Og senere er «overtredelsesgebyr» blitt et felles samlebegrep for administrative betalingssanksjoner. Overtredelsesgebyr er således ikke et gebyr i opprinnelig forstand, da det bryter med prinsippet om at gebyrbeløpet ikke skal overstige kostnaden ved den handlingen offentlig myndighet utøver. Tvert imot har overtredelsesgebyr et pønalt formål, og er dermed en administrativ sanksjon, hvor nettopp beløpet bør settes så høyt at det fungerer avskrekkende. I enkelte lovverk (for eksempel personvernloven/GDPR) settes derfor størrelsen på overtredelsesgebyret som en prosentandel av omsetningen til et foretak. Det justeres slik sett etter lignende prinsipper som det gjøres med strafferettslige bøter i henhold til straffeloven § 53, 2. ledd. Selv om overtredelsesgebyr i sitt innhold og funksjon således ligner mer på en strafferettslig bot enn ett gebyr, fremhever begrepsbruken det administrative, forvaltningsrettslige ved slik økonomisk sanksjon.

I denne rapporten benyttes også begrepet «lovbrudd» i vid forstand og synonymt med «overtredelse», slik det også brukes i SSB kriminalstatistikker. Det inkluderer brudd på forskrift eller vedtak. I sammenheng med administrative sanksjoner bør det også bemerkes at betydningen av «lovbrudd» med dette også er videre enn slik det noen ganger brukes i strafferettslig forstand, hvor «lovbrudd» gjerne brukes synonymt til «straffbar handling» eller «kriminalitet» (jf. JD 2004, s.55). I forbindelse med administrative sanksjoner er det viktig å påpeke at en handling kan være ulovlig, altså et lovbrudd, uten å være straffbar.

For noen typer lovbrudd betyr det at strafferettslig eller forvaltningsrettslig sanksjonering står som alternative og gjensidig ekskluderende sanksjonsformer. I andre tilfeller kan lovbrudd enten kun sanksjoneres strafferettslig (kriminaliserte lovbrudd) eller kun forvaltningsrettslig (ikke-kriminaliserte lovbrudd).

Et moment som også kan bemerkes, er at av strafferettslige reaksjoner er det heller ikke alle som er definert som straff, også som heller ikke kan sies å ha et fremtredende pønalt formål. Tabell 1.1-1 under er ment å illustrere dette.

Tabell 1.1-1 Myndighetenes reaksjoner for lovbrudd, etter rettsdomene og pønalt kategori

	Strafferett	Forvaltningsrett
Fremtredende pønalt (straffende) formål	«Straff» fengsel, forvaring, samfunnsstraff, ungdomsstraff, bot, rettighetstap	«Administrative sanksjoner» overtredelsesgebyr, tilleggsskatt o.l., rettighetstap
Mindre pønalt formål	«Andre strafferettslige reaksjoner» påtaleunntatelse, konfliktråd, tvungent psykisk helsevern, inndragning, m.m.	Andre «forvaltningsmessige tiltak» tvangsmulkt, tilbakekallelse av ytelse/tillatelse, inndragning, m.m.

Siden det noen ganger blandes sammen er det verdt å påpeke at forenklet forelegg er en *avgjørelsesmåte* for å ilegge en strafferettslig *bot*, og er ikke en administrativ sanksjon. Noen elementer ved den forenklete ileggelsesformen kan saktens minne om de administrative overtredelsesgebyrene: Forenklet forelegg ilegges av en tjenesteperson i politiet eller tollvesenet, uten anmeldelse, etterforskning eller avgjørelse av påtalemyndigheten. Siden starten av 2000-tallet føres forenklet forelegg heller ikke i bøteregisteret, eller dagens reaksjonsregister, og kommer ikke med på hverken ordinær eller uttømmende politiattest (se politiregisterloven § 40 nr. 3 bokstav d og § 41 nr. 1 bokstav b).

Likevel er forenklet forelegg bare en måte å legge en strafferettslig bot og inngår i SSBs statistikk over straffereaksjoner og straffede personer ([SSB 2022b](#)). Uten straffehjemmel kan ikke forenklet forelegg ilegges. Og alle straffbarhetsvilkår må være oppfylt, inkludert tilregnelighet og subjektiv skyld. For personer over 18 år settes en subsidiær fengselsstraff, på samme måte som bot ilagt ved ordinært forelegg eller dom. Dessuten er avgjørelsesformen vesentlig annerledes enn ved en administrativ sanksjon: Et forenklet forelegg kan man nekte å vedta, og saken vil da gå til påtalemyndighet og domstol for avgjørelse. Boten kan ikke innkreves før saken er rettskraftig avgjort. Administrative sanksjoner gis ikke med et tilbud om vedtakelse men følger behandlingsreglene i forvaltningslovens kapittel IV og V. Ved ilagt overtredelsesgebyr kan man også få krav om å betale gebyret selv om man har klaget på vedtaket.

1.2. Bakgrunn og formål med undersøkelsen

Kriminalstatistikken til SSB dekker i hovedsak den strafferettslige behandlingen og sanksjoneringen av lovbrudd. Tidligere har det vært laget sivilrettslig statistikk, blant annet over forliksrådenes virksomhet ([SSB 2006](#)). Konfliktrådene ([2022](#)) har også tall for meglings i sivile saker. Forvaltningsrettslige reaksjoner på lovbrudd er imidlertid lite dekket.

I et rent kriminalstatistisk perspektiv er det av interesse å følge utviklingen for ikke-strafferettslige sanksjoner, siden denne vil påvirke bruken av de strafferettslige. For eksempel viser innføringen av forenklet forelegg for overtredelser i sjøfartsforhold i 2001 at antallet anmeldte og etterforskede lovbrudd for denne tidligere «forseelsestypen» falt betydelig med innføringen av den forenklete ileggelsesformen ([statistikkbanken tabell 09405](#)).

Samtidig er forvaltningsrettslige reaksjoner på lovbrudd et viktig emne i sin egen rett. Myndighetene har gjennom slike reaksjoner betydelig makt over enkeltpersoner så vel som foretak og næringsliv ([Schmidt 2021](#)). Bøter og rettighetstap er ikke nødvendigvis mindre inngripende om de ilegges ved et annet regelverk enn det strafferettslige. De siste tiårene har det vært økt offentlig oppmerksomhet rundt bruken av administrative sanksjoner, særlig i etterkant av Sanksjonsutvalgets utredning (NOU 2003:15), og den senere oppfølgingen i form av nytt kapittel i forvaltningsloven ([JD 2016](#)). Siden 1990-tallet har stadig flere lover åpnet for bruk av administrative sanksjoner, særlig overtredelsesgebyrer, men også inndragning og rettighetstap, som et alternativ til strafferettslig sanksjonering ([Kolsrud 2021](#)).

Enkelt saker om politikere som er ilagt tilleggsskatt, og «gigantbøter» til store foretak i form av overtredelsesgebyrer, har i senere tid også aktualisert temaet om administrative former for «straff» ([Langved og Gausen 2022](#)) for selv «alvorlige lovbrudd» ([Ghaderi 2022](#)). Reguleringen av størrelsen på overtredelsesgebyr innen ulike tilsynsfelt har vært oppe til politisk debatt og i massemedias søkelys ([Gustavsen 2022](#)). Og det har over tid kommet enkelte forskningsbidrag på feltet, i hovedsak innen rettsvitenskap (se bl.a. Berg 2005, Stub 2011, Jahre 2014, Skoghøy 2014, Hjort 2017, Jacobsen 2017). Samlet sett er det altså et økt fokus på temaet både fra lovgivers side, fra regjeringshold, samt i media og innen akademisk forskning.

Det finnes imidlertid hittil ingen samlet statistikk eller noe sentralt register som viser hvor utbredt bruken av disse reaksjonstypene er. Sanksjonsutvalget ([2003 punkt 12.11](#)) foreslo i sin rapport ett eller flere administrative sanksjonsregistre, for dokumentasjon av gjentakelse, men departementet ønsket ikke et slikt register (se JD 2016 punkt 27.4). Nasjonalt tverretattlig analyse- og etterretnings-senter (NTAES)³ publiserte i 2018 en rapport kalt [Mer effektiv sanksjonering: Oversikt, bruk og potensiale](#) som redegjorde for en del sentrale administrative reaksjoner, og hvilke myndigheter som kan ilegges dem, innenfor feltet arbeidslivskriminalitet. Rapporten inneholdt også en statistisk

³ NTAES er et samarbeid mellom politiet, Skatteetaten, NAV, Arbeidstilsynet og Tolletaten i arbeidet mot økonomisk kriminalitet, herunder arbeidslivskriminalitet. NTAES skal utarbeide nasjonale analyse- og etterretningsprodukter som beslutningstøtte for politiet og kontrolletatene.

oversikt over antallet ilagte reaksjoner, både administrative sanksjoner og andre forvaltningstiltak, for årgangene 2014–2016. Men det har ikke vært noen statistiske arbeider etter det som har oppdatert denne rapporten, eller gjort lignende kartlegginger på andre kontrollområdet og myndigheter.

Formålet med dette notatet er å gi en oversikt over hvilke myndigheter som kan ilegge administrative sanksjoner, hvilke lovbrudd de kan ilegges for og hva som finnes av tilgjengelige statistiske kilder over bruken av disse sanksjonene. Der det finnes tilgjengelig statistikk vil det presenteres noen hovedtall, og om mulig gi en vurdering av kvaliteten i de ulike statistiske kildene, særlig der det finnes flere kilder for en og samme type sanksjon. En fullstendig kvalitetssikring og kvalitetsvurdering, med redegjørelse for alle definisjoner og potensielle feilkilder, slik kravene er til offisiell statistikk ([SSB 2023a](#)), ligger utenfor rammene for dette notatet. Formålet er først og fremst å avdekke de kildene som eksisterer.

1.3. Innsamling av data

En stor del av arbeidet med denne rapporten har vært å få en god oversikt over de ulike typene administrative sanksjoner og andre reaksjoner, hvilke lover som hjemler ileggelsen av disse og hvilke myndigheter som kan ilegge dem. I tillegg har jeg i arbeidet forsøkt å finne publiserte kilder med statistikk over bruken av disse sanksjonene, i form av offisiell statistikk, årsrapporter eller andre publikasjoner.

Samtidig har det i hovedsak vært benyttet to ulike metoder for å skaffe statistiske data over de ulike typene administrative sanksjoner og særlig overtredelsesgebyr: 1) spørrerunde via departementene og 2) registeruttrekk fra Statens innkrevingssentral. Til sist har også vært undersøkt om SSB selv sitter på data, brukt i ulike etablerte statistikkproduksjoner, som kan dekke enkelte typer administrative sanksjoner.

Spørrerunde til departementene

For å få en mest mulig komplett oversikt over hjemler for administrative sanksjoner og bruken av disse sendte Justis- og beredskapsdepartementet (JD) et brev til alle departementene med anmodning om å rapportere tilbake slike oversikter for sine ansvarsfelt og alle underliggende etater. Brevet ble sendt ut i desember 2022 med svarfrist til JD i slutten av januar 2023.

De fleste svarene ble levert til SSB via Justisdepartementet i februar. Fra enkelte av departementene kom svarene inn senere. I hovedsak ble det rapportert inn for samtlige underliggende etater, med enkelte unntak. Der myndighetene ligger på kommunalt nivå ble det heller ikke rapportert inn. Det ble fra de fleste instanser gitt meget grundige redegjørelser for hjemler og etablerte retningslinjer. I de fleste tilfeller ble det også oppgitt statistiske opplysninger eller saksoversikter. I en del tilfeller ble det imidlertid bare opplyst om at statistikk er mulig (eller ikke mulig) å produsere. I enkelte av disse tilfellene, hvor det ble antatt å være snakk om betydelig omfang, ble svarene fulgt opp fra SSB side ved å be om (mer) konkret statikk. Det gjaldt både Skatteetatens tall for tilleggsatt til foretak, samt tall over ilagte parkeringsgebyr i Oslo kommune.

Det enkelte dokument sendt som svar fra departement og underliggende etat er ikke referert til i dette notatet. Alle dokumentene er imidlertid tilgjengelige på forespørsel fra SSB eller JD. Her kan det også påpekes at det ligger mye ubrukt materiale fra disse rapporteringen, som kan være relevant for andre, særlig juridisk orienterte forskningsprosjekter, å se nærmere på.

Registerdata fra Statens innkrevingssentral (SI)

Statens innkrevingssentral (SI) er en statlig etat for innkreving av pengekrav, opprinnelig opprettet i 1990 under Justisdepartementet for å kreve inn straffekrav. I 2001 ble SI overført til

Finansdepartementet og siden 2015 organisert som en del av Skatteetaten. Etter en omorganisering i 2019 er SI nå det som heter avdeling Oppdrag under Skatteetatens divisjon Innkreving ([Skatteetaten 2023a](#), [SI 2023c](#)). I rapporten her benyttes likevel SI som navn i tråd med gjeldende Lov om statens innkrevingsentral (SI-loven). SI har inntil videre beholdt eget organisasjonsnummer og navn i ekstern kommunikasjon.

I dag har SI ansvar for å kreve inn krav fra en rekke statlige aktører, hvorav de største oppdragsgiverne er politiet, NRK lisenskontoret, Vegdirektoratet, Statens lånekasse for utdanning (SLK) og Tollvesenet. En oversikt over alle typer krav er å finne på SI sine nettsider ([SI 2023a](#)). I tillegg til innkreving har SI ansvar for å drifte saksbehandlingssystem for SI, alminnelig namsmann og forlikrådene, samt for politiets økonomisystemer og Utledds databasen ([SI 2023b](#)).

SI sitt saksbehandlingssystem, SIAN (Statens innkrevingsentral og alminnelig namsmann) tidligere SIRI (Statens innkrevingsentral reskontro og innkreving),⁴ har siden tidlig 2000-tall blitt brukt av SSB som grunnlag for statistikk over forenklede forelegg som en del av straffereaksjonsstatistikken ([SSB 2023b](#)). Fra og med 2019-årgangen av straffereaksjonsstatistikken har det blitt gjort en omlegging av uttrekket fra SI på grunn av nytt datavarehus som SI bruker til uttrekk av data fra SIAN.

For data til bruk i dette prosjektet gjorde SI et uttrekk av krav av typen overtredelsesgebyr, tvangsmulkt og lignende typer, som var registrert for årgangene 2014-2021. Begrensningen tilbake i tid ble gjort på grunn av tidsbrudd i datakvaliteten, og lengre tidsserier var heller ikke relevant for prosjektet. Tvangsmulkt og lignende ble inkludert for å kunne sammenligne utviklingen opp mot overtredelsesgebyrer, og fordi det fra starten av prosjektet var uklart om den enkelte type krav var å anse som administrativ sanksjon i henhold til forvaltningsloven § 43. En fullstendig oversikt over alle kravtypene som ble tatt med i uttrekket, og hvilke som er i dette notatet er kategorisert som administrative sanksjoner, finnes i Appendix B. Som det framgår av gjennomgangen i kapittel 2 og Appendix A, er det langt fra alle typer overtredelsesgebyr som kreves inn gjennom SI.

Dataene ble overført fra Statens innkrevingsentral (SI) i separate rådatafiler for den enkelte årgangen. Disse ble redigert til en samlet tabell i Excel, og deretter lastet inn i SAS for bearbeiding og analyse. Enkelte variabler ble formatert og nye kategorivariabler utledet fra de leverte. SAS-datasettet benyttet til analyse ble sendt ut som vist under. Datasettet inneholder 460 999 observasjoner (records, eller linjer) og 11 variabler (kolonner). Hver observasjon utgjør ett betalingskrav for ilagt reaksjon. Variabelnavn med stor forbokstav er fra det originale rådatasettet. Variabelnavn med liten forbokstav (de tre nederste) er konstruert under bearbeiding:

Tabell 1.3-1 Innhold i SAS-datasett, data fra SI, krav for forvaltningsrettslige reaksjoner, årgangene 2014-2021

Alphabetic List of Variables and Attributes

#	Variable	Type	Len	Label
5	AktorID	Char	7	Pseudonymisert Aktør-ID
6	Akfortype	Char	18	Type aktør (person/ type foretak)
1	Argang	Char	4	År for registrering av krav i SIAN
8	Belop	Num	8	Beløp på krav (gebyr etc), kroner
7	Kravnummer	Char	14	Kravnr (ID) i SIAN
3	Kravtype	Char	3	Kode for type krav (overtredelsesgebyr, tvangsmulkt, lovhjemmel, etc)
4	Kravtypenavn	Char	54	Beskrivelse av type krav (overtredelsesgebyr, tvangsmulkt, lovhjemmel, etc)
2	Oppdragsgiver	Char	36	Myndighet som har ilagt kravet
10	foretak	Char	4	Type foretak
9	pers	Char	1	Fysisk person (P) eller foretak (F)
11	reaksjonskat	Char	5	Reaksjonskategori

⁴ SIAN er den offisielle benevnelsen på IT-systemet som benyttes av SI/Skatteetaten for å kreve inn særavgifter og krav for eksterne oppdragsgivere (utlignere). Opprinnelig bestod SIAN av to deler: SIRI = (reskontro) og SVI (saksbehandlingssystem). De to siste termene brukes mindre og mindre.

Selv om utgangspunktet for undersøkelsen var administrative sanksjoner ble det i SI-dataene hentet inn alle slags forvaltningsrettslige pengekrav, både for å få en oversikt over det større reaksjonslandskapet og for å kunne vurdere hvilke av kravene som kan anses å være administrative sanksjoner, altså overtredelsesgebyr, og ikke tvangsmulkt eller lignende krav. I Appendix B til sist i notatet gis en oversikt over den endelige kategoriseringen som ble gjort mellom overtredelsesgebyr (administrative sanksjoner) og andre krav, slik dataene er brukt i notatet.

Når det gjelder todelingen av aktører (lovbrytere) i henholdsvis personer og foretak, er denne basert på SI-dataenes informasjon om aktørtype. I Appendix B framgår det omfanget av ulike typer foretak som er ilagt ulike typer sanksjoner. Særlig i forhold til analysen i kapittel 3 er det diskutabelt, og delvis misvisende at enkeltpersonsforetak her er kategorisert som foretak og ikke person. SI opplyser at enkeltpersonsforetak i praksis er registrert som personer i SIAN siden innkrevingen retter seg mot person.

Det kan derfor argumenteres for at enkeltpersonsforetak heller burde vært kategorisert som personer, ikke foretak. Og når det gjelder telling av «gjengangere» i punkt 3.3. ville et enkeltpersonsforetak og en person potensielt kunne blitt identifisert som en og samme aktør, siden det er fødselsnummer som er registrert identitetsnummer for enkeltpersonsforetakene.⁵ Enkeltpersonsforetak er likevel kategorisert som foretak gjennom hele dette notatet. For det første er det et prinsipielt poeng at det er i kraft av foretaket at lovbruddet er begått og reaksjonene er ilagt. Og når det gjelder identifiseringen av gjengangere er ikke omfanget av enkeltpersonsforetak så stort at det ville endret analysen i stor grad. Ved bruk av tallene er det likevel viktig å være bevisst dette fenomenet.

Grunnlagsdata fra SSBs skattestatistikk og KOSTRA

I gjennomgangen av tilgjengelige kilder har et spørsmål vært hva av uutnyttede data SSB har tilgang til fra før. Særlig to relevante kilder har vært undersøkt. Den ene er skattedata SSB mottar fra skatteetaten, og som tidligere har vært brukt til å publisere tall for tilleggsskatt i statistikk over *Skatt for personer* ([SSB 2023b](#)). Den andre er *Kommune-Stat-Rapporteringen* ([KOSTRA](#)) som blant annet danner grunnlag for statistikken *Plan- og byggesaksbehandling* ([SSB 2022a](#)), herunder tall for den enkelte kommunenes «Oppfølging, sanksjoner og andre virkemidler i forbindelse med tilsyn». Begrepet «Sanksjoner» omfatter her mer enn administrative sanksjoner slik det er definert i forvaltningslovens §43. Blant annet er tvangsmulkt og pålegg om stans inkludert. Men overtredelsesgebyr er adskilt som en egen type.

Kontakt med statistikkansvarlig for plan-og-bygg-statistikk fra KOSTRA har avdekket at det er lite mer å hente i grunnlagsdataene utover antallet av ulike typer reaksjoner. Det finnes hverken informasjon om hvem reaksjonen er gitt (ansvarssubjekt) til eller størrelsen på gebyrkravenes beløp.

Kontakt med statistikkansvarlige for *skattestatistikk for personer* klargjorde at statistikken datagrunnlag inkluderer individdata om vedtatt tilleggsskatt, men dataene er ikke strukturert på en måte som gjør det enkelt å hente ut alle vedtak ilagt et bestemt år. Dataene hentes per i dag fra Skatteetaten via et API hvor data er strukturert etter inntektsår. En oversikt sendt av Skatteetaten på forespørsel fra SSB viser at av 5 256 vedtak om tilleggsskatt i 2022 var kun 1 454 fra inntektsåret 2021. For å få en dekning på 95 prosent av alle vedtak i 2022 trengs data fra inntektsår tilbake til og med 2016. Det er heller ikke helt usannsynlig at de vedtakene som ligger lengst tid fra inntektsåret også skiller seg vesentlig fra gjennomsnittet av saker, slik at de siste 5 prosentene kan påvirke for eksempel totalsum/gjennomsnitt for ilagte beløp vesentlig.

⁵ Årsaken til at SI registrerer enkeltpersonsforetak på fødsels- og personnummer er at dagens innkrevingssystem ikke kobler ID mellom person og foretak på en tilfredsstillende måte, og når tvangsinnsfordring skal gjennomføres vil det være på personen man finner de vesentlige forhold når det gjelder inntekter og formue.

Tabell 1.3-2 Tilleggsskatt vedtatt 2022, etter inntektsår. Antall og kumulativ prosent

Inntektsår	Antall	Kumulativ prosent
2011	7	100 %
2012	39	100 %
2013	59	99 %
2014	76	98 %
2015	100	97 %
2016	190	95 %
2017	400	91 %
2018	687	83 %
2019	945	70 %
2020	1299	52 %
2021	1454	28 %
Sum, alle inntektsår	5256	

Disse hovedtallene for vedtak i 2022 fordelt på inntektsår, stemmer ikke helt overens med tallene fra datagrunnlaget til SSBs skattestatistikk. Årsaken er uklar, og tallene må brukes med vesentlige forbehold. En mulighet er at dato, og dermed år, for vedtak endres hvis vedtaket klages på eller prøves for retten og dermed får et senere, endelig vedtak. Dette er ikke undersøkt nærmere.

For en sanksjonsstatistikk vil det være året for vedtak som er det mest relevante, ikke inntektsår. Straffereaksjonsstatistikk tar for eksempel utgangspunkt i år for rettskraftig dom eller påtaleavgjørelse, ikke tidspunkt for lovbruddet. Likevel kan statistikken basert på inntektsår si noe om omfang og ulike egenskaper ved ilagt tilleggsskatt. Gjøres uttrekket data like lenge etter inntektsår hvert år, vil også utvikling av omfanget kunne sammenlignes år for år, med visse forbehold om de senere vedtakene som ikke fanges opp.

På bakgrunn av datagrunnlagene til skattestatistikk for personer som SSB henter fra Skatteetaten, laget ansvarlige for skattestatistikken et uttrekk for vedtak om tilleggsskatt for inntektsårene 2020 og 2021, som inkluderer alle vedtak gjort til og med januar 2023. Disse utgjorde til sammen 5 078 vedtak, fordelt på 3 648 for inntektsår 2020 og 1 430 for 2021. Færre saker for 2021 skyldes nødvendigvis i en viss grad etterslepet i tidspunkt for vedtaket, jmfør Tabell 1.3-2 over. For å kunne sammenligne antallet for disse årene ble det derfor også gjort en avgrensning som viser antallet vedtak for de to inntektsårene, hvor begge er avgrenset til saker vedtatt innen ett år etter utløpet av inntektsåret.

Siden en antagelse kan være at de sakene med lengst tid fra inntektsår til vedtak skiller seg vesentlig fra de andre sakene, for eksempel i beløpets størrelse, ble det gjort en enkelt test for å se beløpene endrer seg systematisk i den tidsperioden vi har tilgang til. Et rullerende 90-dagers gjennomsnitt av total tilleggsskatt fordelt på dato for vedtak, viste at det ikke er noen klar trend for at større saker blir vedtatt kort eller lang tid etter utløpet av vedtaksår. Det peker på at selv om utvalget basert på inntektsår er vesentlig begrenset, så kan den fungere noenlunde som et representativt utvalg, i hvert fall når det gjelder beløpenes størrelse.

2. Oversikt over bruken av administrative sanksjoner

I dette kapittelet gis en oversikt over alle lovhjemler for administrative sanksjoner som eksisterer per dags dato, og hvilke myndigheter som har ansvar for ileggelse av disse. Listen er forsøksvis uttømmende og en fullstendig oversikt over alle hjemler og myndigheter, basert på søk i lovdata og rapportering fra departementene. Enkelte mangler kan likevel forekomme.

Kapittelet er inndelt etter tematiske tilsyns- og kontrollområde, deretter myndighet og lovhjemler. Den tematiske inndelingen er gjort av pedagogiske hensyn, og ikke for eksempel etter mer formelle kriterier slik som ansvarlig departement (se Appendix A). I noen tilfeller vil enkelte typer overtredelsesgebyr bli delt opp, der flere myndigheter kan gi gebyr i henhold til samme hjemmel (eksempelvis i delen om trafikk), og enkelte myndigheter delt opp der de kan gi sanksjoner i henhold til vidt forskjellige lovverk (eksempelvis politiet).

Der det finnes tilgjengelige statistiske kilder redegjøres det for omfanget av sanksjoner målt i antall og eventuelle enkle samlemål på beløpenes størrelse.

2.1. Trafikk og transport

Administrative sanksjoner for overtredelser av veitrafikkloven kan ilegges av både Statens vegvesen, politiet og kommunene. Selv om gjennomgangen her tar for seg hver etat separat, er det viktig å se disse tallene i sammenheng.

Politiet

Politiet har lenge hatt mulighet til å ilegge gebyr for bestemte veitrafikkovertridelser (Jahre 2019 s.388), hjemlet i dagens vegtrafikklov § 31a (se [Forskrift om gebyr for visse overtredelser av vegtrafikklovgivningen](#)) samt yrkestransportlova 40a. Tallene i Tabell 2.1-1 over krav registrert hos Statens innkrevingsentral (SI) viser imidlertid en stor nedgang fra nesten 47 000 ilagte gebyrer i 2014 til under en tiendedel av dette antallet i 2021. Nedgangen gjelder både parkeringsgebyr og øvrige trafikkgebyr, men er størst for de sistnevnte. Merk at kommunene har mulighet til å søke om myndighet til selv å ilegge parkeringsgebyr og gebyr for manglende piggdekkavgift (se [forskrift om offentlig parkeringsgebyr § 3](#)). Endringene i denne typen gebyr må derfor særlig ses i sammenheng med tallene for Oslo kommune lenger ned. Politiets parkeringsgebyr er veldig få i forhold til kommunens.

Tabell 2.1-1 Krav registrert av SI, overtredelsesgebyr ilagt av politiet

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2014-2021
Antall, i alt	46 715	23 500	20 732	15 258	7 828	4 746	3 769	3 646	126 194
Parkeringsgebyr	2 151	2 135	2 865	2 236	1 690	1 453	931	663	14 124
Andre trafikkgebyr	44 564	21 365	17 867	13 022	6 138	3 293	2 729	2 965	111 943
Havne- og farvannsloven							109	18	127
Beløp sum, millioner kr.	64,1	39,2	28,7	21,7	10,3	6,1	5,4	5,9	181,3
Parkeringsgebyr	1,2	1,2	1,5	1,9	1,6	1,4	0,9	0,6	10,2
Andre trafikkgebyr	62,9	38	27,1	19,8	8,7	4,8	4,4	5,2	170,9
Havne- og farvannsloven							0,2	0	0,2
Beløp gjennomsnitt, millioner kr.	1 372	1 666	1 383	1 421	1 314	1 287	1 429	1 606	1 436
Parkeringsgebyr	548	560	532	840	929	932	926	927	721
Andre trafikkgebyr	1 412	1 777	1 519	1 520	1 420	1 444	1 597	1 758	1 526
Havne- og farvannsloven							1 520	1 505	1 518

Kilde: Statens innkrevingsentral (SI) / Skatteetaten

I politiets egne tilstandsanalyser for trafikksikkerhetsarbeid er det oppgitt noen mer detaljerte tall tilbake til 2016 ([POD/UP 2022](#), også basert på tall fra SI). I 2016 ila politiet 14 504 trafikkgebyr for manglende bilbelte og sikring av barn i bil. Det utgjorde den gang 81 prosent av trafikkgebyrene. Dette antallet ble redusert til 2 087 i 2019 for så å øke svakt til 2 268 i 2021, som utgjør 76 prosent av trafikkgebyrene. Gebyr for manglende hjelmbruk (moped og motorsykkel) ble redusert fra 360 i 2016 til 109 i 2021.

I Appendix C, vedleggstabell C1, finnes tall fordelt på alle kodene for ulike overtredelser under kategorien «Trafikkgebyr» for årene 2017-2022.⁶ Av disse tallene framgår det at gebyr for unnlattelse fra å ha med seg førerkort (ikke det samme som manglende førerrett) også har blitt redusert kraftig, fra 1537 gebyr i 2017 til kun 92 i 2021.

Den samlede sum av ilagte gebyrbeløp har blitt redusert ettersom antallet gebyr har gått ned. Gjennomsnittlig beløp per gebyr er imidlertid rimelig stabilt på rundt 1 500 kroner for både veitrafikk og småbåttrafikk. For parkeringsgebyr har det vært en økning, fra rundt 550 kroner i perioden 2014-2016 til 930 i 2018-2021.

Politiet fikk i januar 2020 også hjemmel til å ilagge overtredelsesgebyr for enkelte brudd på havne- og farvannsloven (§ 50) i småbåtsaker, i hovedsak fartsovertredelser (jf. [forskrift om fartsgrenser på sjøen](#)). Som vist i Tabell 2.1-1 over, fikk imidlertid småbåtgebyrene en brå nedgang allerede året etter, da straffehjemmelen med mulighet for forenklet forelegg i samme lov (§ 51), som ble fjernet i januar 2020, ble gjeninnført allerede i januar 2021 (SD 2020).⁷

Statens vegvesen

Vegvesenet kan også ilagge ulike former for gebyr for enkelte overtredelser av vegtrafikkloven (§§ 31a og 36a), yrkestransportloven (§§ 32 a, 8. ledd, 40 a og 40 b) og relaterte forskrifter, både til personer og foretak (Se Appendix B). Kravene registrert hos Statens innkrevingssentral (SI) viser en nedgang siden 2016 både for overlastgebyr for kjøretøy med totalvekt over 3 500 kg og andre trafikkgebyr, men en mindre bratt nedgang enn for gebyrene ilagt av politiet.

⁶ Merk at antallet i vedleggstabellen avviker noe fra tallene oppgitt her. Vedleggstabellen er ikke basert på det samme registeruttrekket fra SI som er brukt ellers i notatet, men gjort som et nytt statistikkuttrekk av SI i januar 2023.

⁷ Forenklet forelegg for sjøfartsforhold kan i henhold til Forskrift om forenklet forelegg i fritids- og småbåtsaker ilegges for andre lovbrudd enn havne- og farvannsloven, blant annet manglende redningsvest i henhold til småbåtloven. Samlet omfang av forenklete forelegg i fritids- og småbåtsaker er fra og med 2019-årgangen oppgitt i SSBs statistikk over straffereaksjoner (se blant annet statistikkbanken [tabell 10651](#)). Ifølge datagrunnlaget for statistikken (basert på data fra SI) utgjorde registrerte forenklete forelegg for brudd på (forskrifter tilknyttet) havne- og farvannsloven 411 i 2019, 42 i 2020 og 388 i 2021. Noen av de få registrert i 2020 kan også ha vært opphevet, på grunn av manglende straffehjemmel (jf. [Riksadvokatens brev av 12. juni 2020](#)).

Tabell 2.1-2 Krav registrert av SI, overtredelsesgebyr ilagt av Statens vegvesen

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2015-2021
Antall, i alt		21 683	25 647	22 533	20 815	19 655	16 590	16 101	143 024
Overlastgebyr	3 584	4 375	4 763	4 352	3 472	3 568	3 869	3 677	28 076
Andre trafikkgebyr (8)		17 308	20 884	18 180	17 340	16 080	12 718	12 422	114 932
Overtredelsesgebyr diverse				1	3	7	3	2	16
Beløp sum, millioner kr.		44,3	67,0	65,8	57,6	59,4	66,5	66,6	427,3
Overlastgebyr	13,4	17,7	24,7	34,3	26,8	27,2	30,6	28,1	189,3
Andre trafikkgebyr		26,6	42,4	31,5	30,7	32,2	36,0	38,5	237,9
Overtredelsesgebyr diverse				0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Beløp gjennomsnitt, kr.		2 043	2 614	2 921	2 767	3 024	4 010	4 142	2 988
Overlastgebyr	3 729	4 046	5 177	7 876	7 730	7 627	7 899	7 640	6 744
Andre trafikkgebyr		1 536	2 029	1 735	1 773	2 003	2 827	3 097	2 070
Overtredelsesgebyr diverse				3 000	3 000	3 214	3 000	3 750	3 188

Kilde: Statens innkrevingsentral (SI) / Skatteetaten

I september 2021 fikk vegvesenet utvidet mulighet til å ilegge gebyrer, også for enkelte brudd på reglene om hvile- og kjøretid (se [Forskrift om gebyr for visse overtredelser av vegtrafikklovgivningen](#)). Detaljerte tall fordelt på de enkelte kodene for ulike overtredelser som ligger under kategorien «vegadministrasjonsgebyr» for årene 2017-2022 er oppgitt i Appendix C. Fra tidligere år er de vanligste overtredelsene som blir ilagt trafikkgebyr manglende bilbelte, manglende førerkort, samt mønsterdybde under minimum. Men gebyrer for manglende bilbelte og førerkort har i likhet med politiets tall blitt redusert betydelig, fra henholdsvis 5 678 og 2 638 i 2017 til 1 895 og 583 i 2021. Gebyrer for ulike overtredelser av de nye gebyrhjemlene for kjøre- og hviletid (kodene 301-332) utgjorde samlet sett 2 100 i antall i 2022 (se Appendix C), som er første året disse hjemlene har vært gjeldende hele året.

Statens vegvesen kan også ilegge overtredelsesgebyr i henhold til dekkmerkeforskriften § 4 og forskrift om energimerking mv. av nye personbiler § 9, hjemlet i forbrukermerkeloven § 10. Ifølge kravene registrert av SI var det kun 16 slike gebyrer i perioden 2017-2021, som vist i Tabell 2.1-2 over.

Oslo kommune

I tillegg til politiet og Statens vegvesen kan kommunene i henhold til [forskrift om offentlig parkeringsgebyr \(§ 3\)](#) søke om myndighet til å ilegge enkelte typer trafikkgebyr, i hovedsak for feilparkering og manglende piggdekkavgift. Her går et skille mellom brudd på «vilkårsparkering», altså manglende betaling for kommunale parkeringsplasser, som kan ilegges «kontroll sanksjon» av private selskaper i henhold til parkeringsforskriften (§ 36). Skoghøy (2014) skriver at tilleggsavgift for overtredelser av avgiftsparkering, selv om det krever lovhjemmel «neppe kan betraktes som straff etter EMK» på grunn av det «sterke kontraktrettslige element». Et mulig unntak kan være kontroll sanksjon med forhøyet sats for parkering på plass for forflytningshemmede uten tillatelse.

Samtidig er det slik at offentlig parkeringsgebyr ikke skal ilegges av kommunen hvis det er ilagt kontroll sanksjon for samme forholdet. For parkeringsgebyrene er det således en grensedragnings både mot strafferettslige sanksjoner (parkeringen skal anmeldes hvis den kan være til fare) og privatrettslige sanksjoner.

Det har ikke vært innenfor rammene til dette prosjektet å kartlegge bruken av trafikkgebyrer i alle kommuner, men tall er hentet inn fra Oslo kommune. Som vist i Tabell 2.1-3 under, ila Oslo kommunen i 2022 nesten 111 000 parkeringsgebyr for feilparkering i strid med vegtrafikkloven,

⁸ I redegjørelsen her er betegnelsen «andre trafikkgebyr» brukt i stedet for «vegadministrasjonsgebyr» som er brukt i systemene til SI. «Vegadministrasjonsgebyr» er sannsynlig en historisk betegnelse som har blitt hengende igjen, og er litt misvisende for hva denne typen krav omfatter per i dag. Som vist i vedlegg C omfatter de gebyrer for samme koder for trafikk overtredelser som «andre trafikkgebyr» ilagt av politiet.

trafikkregler eller skiltforskriften. I tillegg ble det gitt nærmere 4 300 tilleggsgebyr for piggdekk. Oslo kommune alene ilegger dermed langt flere trafikkgebyr enn politiet og Statens vegvesen til sammen.

Tabell 2.1-3 Ilagte trafikkgebyr, Oslo kommune

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2017-2022
Antall, i alt	191 468	107 269	100 107	89 361	104 547	114 979	707 731
Feilparkering, trafikkregler	185 158	103 095	95 594	85 788	100 035	110 728	680 398
Tilleggsgebyr Piggdekk	6 310	4 174	4 513	3 573	4 512	4 251	27 333
Sum beløp, millioner kr,	171,4	95,9	89,4	79,9	93,4	102,8	632,9
Feilparkering, trafikkregler	166,6	92,8	86,0	77,2	90,0	99,7	612,4
Tilleggsgebyr Piggdekk	4,7	3,1	3,4	2,7	3,4	3,2	20,5
Gjennomsnitt beløp, kr.	895	894	893	894	894	894	894
Feilparkering, trafikkregler	900	900	900	900	900	900	900
Tilleggsgebyr Piggdekk	750	750	750	750	750	750	750

Kilde: Oslo kommune, Bymiljøetaten

Oslo kommune har hatt en økning i parkeringsgebyr fra 2020 til 2022, men antallet er fortsatt betydelig mindre enn i 2017. Kommunen opplyser at kontrollsanksjoner i henhold til parkeringsforskriften (som altså ikke er administrative sanksjoner), til sammenlikning økte fra 46 500 i 2017 til 94 900 i 2022.

De faste satsene er 900 kroner for parkeringsgebyr og 750 for tilleggsgebyr for piggdekk. Normal sats for kontrollsanksjon er på 660 kroner, med forhøyet sats på 990 og lav sats på 330 kroner ([Oslo kommune 2023](#)).

Kystverket

Kystverket kan også ilegge overtredelsesgebyr med hjemmel i havne- og farvannsloven (§50) i tilknytning til tilsynsvirksomhet. Loven hjemler også (§ 47) tap av retten til farledsbevis (ut over 2 år avgjøres ved dom). Ifølge Kystverkets årsrapporter ble det ilagt 1 overtredelsesgebyr i 2020 og 3 i 2021 i forbindelse med tilsyn av farledsbevis og etterlevelse av losplikta ([Kystverket 2023](#)).

Sjøfartsdirektoratet

Sjøfartsdirektoratet har siden 2007 kunnet ilegge gebyr for overtredelse av skipssikkerhetsloven både til ansvarlige personer (§ 55) og rederier (§ 56). Siden 2013 har det også vært hjemmel for overtredelsesgebyr i skipsarbeidsloven (§ 12-3). Og siden juli 2020 har Sjøfartsdirektoratet hatt hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på fartsområdebegrensningene etter NIS-loven (§ 13). Illeggelse av alle disse overtredelsesgebyrene reguleres i [forskrift om overtredelsesgebyr etter skipssikkerhetsloven, skipsarbeidsloven og NIS-loven](#).

I perioden 2014-2021 registrerte Statens innkrevingsentral (SI) rundt 80 overtredelsesgebyrer årlig fra Sjøfartsdirektoratet, se Tabell 2.1-4 under. I gjennomsnitt lå gebyrbeløpet på rundt 95 000 kroner for hele perioden samlet.

Tabell 2.1-4 Krav registrert av SI, overtredelsesgebyr (skipssikkerhetsloven) ilagt av Sjøfartsdirektoratet

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2014-2021
Antall	71	60	71	101	109	113	76	74	675
Sum, millioner kr.	5,4	4,4	5,8	8	12	14,4	7,6	6,6	64,4
Gjennomsnitt, tusen kr.	76	73	82	80	110	128	100	90	95

Kilde: Statens innkrevingsentral (SI) / Skatteetaten

Luftfartstilsynet

Luftfartstilsynet har siden 2012 hatt mulighet til å ilegge overtredelsesgebyr for en rekke ulike brudd på luftfartsloven (§ 13 a-5). Samferdselsdepartementet har rapportert inn at det i alt er vedtatt 15 overtredelsesgebyr for brudd på luftfartsloven. Statens innkrevingsentral har for perioden 2014-2021 registrert:

- 9 krav til sammen, med:
- en samlet sum på 2,4 millioner kroner
- gjennomsnitt på 270 000 kroner per gebyr.

Statens jernbanetilsyn

Statens jernbanetilsyn kan gi overtredelsesgebyr for brudd på både jernbaneloven (§13a), taubaneloven (§ 19) og tivoliloven (§ 19). Samferdselsdepartement har rapportert at antallet saker er ukjent, men lite.

2.2. Skatt, avgift og finans

Den andre gruppen av administrative sanksjoner som har lengst fartstid er tilleggsskatt og tilleggsavgifter i forbindelse med skatteoppgjør, tollavgifter og deklarasjon av merverdiavgift.

Skatteetaten

Skatteetaten kan ilegge tilleggsskatt i henhold til skatteforvaltningsloven §14-3 (i kraft fra 1. januar 2017, tidligere ligningsloven § 10-2 og merverdiavgiftsloven §21-3). I tillegg kan etaten ilegge tilleggsavgift i henhold til dokumentavgiftsloven § 4 og overtredelsesgebyr i henhold til:

- Folkeregisterloven § 12-1
- A-opplysningsloven § 11
- Kassasystemlova § 8

Tall for antall vedtak om tilleggsskatt og beløpenes størrelse ble tidligere publisert av SSB som en del av statistikken over skatt for personer (SSB 2023). Som vist i Tabell 2.2-1 under, varierte antallet personer med tilleggsskatt i denne statistikken betydelig fra 22 400 i 2006 til 3 500 i 2010 og deretter opp til 7 900 i 2015. I gjennomsnitt lå ilagt tilleggsskatt på rundt 21 000 kroner per person.

Tabell 2.2-1 Tilleggsskatt i statistikk over skatt for personer (tidl. ligningsloven § 10-2)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2006-2015
Antall personer med beløp	22 407	12 195	11 468	7 191	3 457	5 534	6 278	8 181	9 211	7 889	93 811
Beløp sum, millioner kr.	435	299	282	199	91	118	132	153	150	151	2 009
Beløp gjennomsnitt, kr.	19 400	24 500	24 600	27 600	26 400	21 400	21 000	18 600	16 300	19 100	21 411

Kilde: [SSB, skatt for personer, statistikkbanken tabell 08564](#)

Tall rapportert fra Skatteetaten viser at det ble gjort nærmere 5 330 vedtak om tilleggsskatt for person i 2022. Som vist innledningsvis (punkt 1.3) er utvalg basert på vedtaksår og inntektsår ikke direkte sammenlignbare. Skattestatistikken for personer er basert på rapporteringer for inntektsåret som hentes inn i løpet av året etter inntektsåret. Hvor lenge man venter på å hente inn tall for ett gitt inntektsår har dermed stor betydning for hvor mange av vedtakene for dette inntektsåret som vil fanges opp. Tallene for vedtak i 2022 indikerer at man må vente mer enn 6 år for å fange opp over 95 prosent av vedtakene om tilleggsskatt for et gitt inntektsår (se Tabell 1.3-2 i innledningsskapittelet).

Ifølge en rapport fra Sivilombudet ([2021](#)) har Skattedirektoratet tidligere lagt fram statistikk som viser at det «for inntektsårene 2009 til 2019 har vært en nedgang i tilfeller hvor det ilegges tilleggs-skatt», men at «tallene for vedtaksårene 2016 til 2020 er mer nyanserte, men viser en synkende trend av saker hvor tilleggsskatt er ilagt.».

Ser man på SSBs datagrunnlag for skattestatistikken for person var det i 5 078 vedtak om tilleggsskatt for inntektsårene 2020 og 2021 som var registrert innen utgangen av januar 2023 (se innledningskapittel punkt 1.3.). Når dataene for de to årene ble begrenset til vedtak gjort innen ett år etter inntektsår, og således sammenlignbare, viser de tydelig færre vedtak i 2021 enn i 2020. Dette fremgår av Tabell 2.2-2 under. Både gjennomsnittet, medianbeløpet og den samlede beløpssummen ilagt innenfor dette ett-år-etter-utvalget var større i 2021 enn i 2020.

Tabell 2.2-2 Vedtak om tilleggsskatt for person, inntektsårene 2020/2021, vedtatt innen ett år etter inntektsår (skatteforvaltningsloven §14-3)

	Antall	Beløp, gjennomsnitt kr.	Beløp, median kr.	Beløp, sum i millioner kr.
Inntektsår				
2020	1 607	26 273	15 816	42
2021	1 317	35 213	20 951	46

Kilde: SSB, skatt for personer (ikke publisert, spesialkjøringer)

Samlet for hele dette utvalget (per 31. jan. 2023) for inntektsårene 2020 og 2021 var det klart flertall av tilleggsskatt ilagt på grunn av uriktige opplysninger. Av de 5 078 vedtakene var kun 1 726 ilagt på grunn av manglende innlevering. Og nesten samtlige av disse er ilagt året etter inntektsår. Det tilsier at utvalget her utgjør en tilnærmet fulltelling for akkurat denne typen tilleggsskatt.

Normalt utgjør tilleggsskatten 20 prosent av den skattemessige fordelen ([Skatteetaten 2023b](#)). For «grove tilfeller» har Skatteetaten mulighet til å legge skjerpet tilleggsskatt, på 40 prosent, og for «særlig grove tilfeller» 60 prosent. I utvalget på 5 078 vedtak for inntektsårene 2020 og 2021 er 4 657, altså 9 av 10, ordinær tilleggsskatt på 20 prosent. Kun 50 tilfeller er på 60 prosent.

Utover tilleggsskatt for personer kan skatteetaten i henhold til skatteforvaltningsloven ilegge tilleggsskatt til foretak, herunder for manglende innrapportering og -betaling av moms («tilleggsavgift» i henhold til den tidligere merverdiavgiftsloven §21-3).

Tabell 2.2-3 under viser antall terminer for melding om *merverdiavgift* hvor det ble ilagt tilleggsskatt til foretak. Ett vedtak om tilleggsskatt kan omfatte flere terminer og ett firma kan ha flere terminer i løpet av et år. Det kan i likhet med tilleggsskatt for person som tar utgangspunkt i inntektsår, også være etterslep i vedtak, som gjør at tallene for 2018 sannsynlig er mest fullstendige og 2021 minst fullstendig. Endringer, og særlig nedgang, fra år til år er derfor usikre. Tabellen viser uansett at omfanget de fleste år ligger i overkant av 10 000 terminer med tilleggsskatt for merverdiavgift i året, med et gjennomsnittlig beløp på over 23 000 kroner for hele perioden 2018-2021.

Tabell 2.2-3 Terminer med vedtak om tilleggsskatt til foretak, merverdiavgift, fattet innen mars 2023, etter terminår

	2018	2019	2020	2021	2018-2021
Antall i alt	11 091	10 443	19 388	11 715	52 637
Antall ordinær	10 433	10 017	19 117	11 605	51 172
Antall skjerpet	658	426	271	110	1 465
Beløp sum, i alt, millioner kr.	199,8	154,3	182,8	97,2	634,2
Beløp sum ordinær, millioner kr.	184,6	143,7	176,2	95,4	600,0
Beløp sum skjerpet, millioner kr.	15,2	10,6	6,6	1,8	34,2
Beløp gjennomsnitt, i alt, kr.	18 014	14 778	9 431	8 301	12 049
Beløp gjennomsnitt skjerpet, kr.	17 693	14 350	9 219	8 221	11 725
Beløp gjennomsnitt ordinær, kr.	23 109	24 845	24 377	16 779	23 373

Kilde: Skatteetaten, Skattedirektoratet juridisk avdeling

Vedtak om tilleggsskatt for *inntektsskatt* til foretak er betydelig færre. Tabell 2.2-4 under er i likhet med de tidligere tabellene for tilleggsskatt til personer fordelt på inntektsår, ikke vedtaksår, så 2018 representerer nok her den mest komplette årgangen, med 436 vedtak. Det er tilsvarende også vanskelig å si om endringene mellom inntektsårene her er resultatet av reell utvikling eller etterslep. Den gjennomsnittlig ilagte tilleggsskatten for inntekt til foretak, på nesten 170 000 kroner for perioden 2018-2021, ligger uansett betydelig høyere enn for merverdiavgift, som vist i avsnittet over.

Tabell 2.2-4 Vedtak om tilleggsskatt til foretak, inntektsskatt, fattet innen mars 2023, etter inntektsår

	2018	2019	2020	2021	2018-2021
Antall i alt	436	367	216	112	1 131
Antall ordinær	379	320	201	112	1 012
Antall skjerpet	57	47	15	0	119
Beløp sum, i alt, millioner kr.	70,8	77,4	44,9	18,6	211,6
Beløp sum ordinær, millioner kr	65,0	73,0	42,9	18,6	199,4
Beløp sum skjerpet, millioner kr.	2,9	2,2	1,0	0,0	6,1
Beløp gjennomsnitt, i alt, tusen kr.	144	187	194	166	169
Beløp gjennomsnitt ordinær, tusen kr.	156	205	203	166	182
Beløp gjennomsnitt skjerpet, tusen kr.	51	47	66		51

Kilde: Skatteetaten, Skattedirektoratet juridisk avdeling

Tilleggsavgift i henhold til dokumentavgiftsloven § 4 er ikke kartlagt, men sannsynlig av lite vesentlig omfang.

Skatteetaten har fått utvidede mulighet til å legge overtredelsesgebyrer i henhold til skatteforvaltningsloven (§14-7 i kraft fra januar 2017), samt for folkeregisterloven (§12-1, i kraft fra oktober 2017). Folkeregistreringsloven hjemler også tap av rett til å få utlevert opplysninger (§12-2). Av de to lovene er det, ifølge krav registrert av Statens innkrevingsentral (SI), kun hjemlene i folkeregisterloven som blir brukt i nevneverdig utstrekning. Det framgår av Tabell 2.2-5 under. Overtredelsesgebyr for brudd på folkeregistreringsloven gis til personer og ikke foretak. I gjennomsnitt ligger disse gebyrene i perioden 2018-2021 på rundt 8 000 kroner.

Tabell 2.2-5 Registrerte krav hos SI for overtredelsesgebyr ilagt av Skatteetaten

	2018	2019	2020	2021	2018-2021
Antall i alt	145	430	118	154	847
Antall - folkeregisterloven	145	430	117	150	842
Antall - skatteforvaltningsloven			1	4	5
Beløp sum, millioner kr. i alt	1,4	2,8	1,4	1,6	7,2
Beløp gjennomsnitt, kr. i alt	9 658	6 619	8 876	9 187	7 920

Kilde: Statens innkrevingsentral (SI) / Skatteetaten

Det ser imidlertid ikke ut til at kravene registrert av SI for overtredelsesgebyr i henhold til skatteforvaltningsloven er dekkende for det faktiske omfanget av vedtak. SI overtok ikke innkreving i disse saken før i 2020, og selv etter det kan det være at ikke alle saker blir registrert av SI. Tall gjengitt av NTAES (2017) for årgangene 2014-2016 viser et større omfang av gebyrer i henhold til den tidligere hjemmelen i ligningsloven § 10-9 (videreført i den nye skatteforvaltningslovens § 14-7, bokstav c). Vel å merke var det en nedgang i antallet, fra 811 overtredelsesgebyr i 2014 til 620 i 2016 (NTAES 2017 s. 31).

Skatteetaten har fra januar 2017 også hjemmel til å legge overtredelsesgebyr for brudd på kassasystemlova (§ 8) og siden januar 2015 for brudd på a-opplysningsloven (§ 11). Omfanget av disse i senere år er ikke kartlagt, men ifølge rapporten fra NTAES (2017 s. 32) var det ingen vedtak om overtredelsesgebyr for a-opplysningsloven i 2015 og 2016. SI har avtale om å kreve inn eventuelle overtredelsesgebyr etter kassasystemlova, men ingen slike saker har hittil kommet inn til SI.

Tolletaten

Tolletaten har lenge hatt hjemmel for administrative sanksjoner i form av tilleggstoll (tolloven §16-17).⁹ I 2009 ble det innført egne hjemler for overtredelsesgebyr for manglende deklarerer av betalingsmidler (§ 16-10) og i 2016 for overtredelser gjeldende andre varer (§16-15). To nye lover, vareførselsloven og tollavgiftsloven, videreførte disse hjemlene med ikrafttredelse 1. januar 2023.¹⁰

Tolletaten ble omorganisert i 2019 og der det tidligere var tollregionene som vedtok overtredelsesgebyr er det nå det nasjonale enhetene Grensedivisjonen og Vareførselsdivisjonen som vedtar slike sanksjoner, for henholdsvis manglende valutadeklarerer og andre varer. I tillegg er 2020 og 2021 spesielle år når det gjelder grensepasseringer (se blant annet bruken av forenklet forelegg for smugling i 2020, [SSB 2021](#)).

Som det framgår av Tabell 2.2-6 under, vedtok tollregionene rundt 1 500 overtredelsesgebyr for varer i både 2018 og 2019. Dette er sanksjoner som i all hovedsak ilegges foretak. Gebyrbeløpene lå på rundt 13 000 kroner i gjennomsnitt. Bare tre år senere, i 2022 fattet Vareførselsdivisjonen kun 310 vedtak om overtredelsesgebyr. Tolletaten rapporterer at nedgangen både kan være knyttet til effekter av pandemien samt til omorganiseringen. Det er imidlertid også nye registersystemer som gjør at statistikkuttrekkene ikke nødvendigvis er helt sammenlignbare med tidligere.

Tabell 2.2-6 Overtredelsesgebyr for alle andre varer enn betalingsmidler, alle tollregioner

	2018	2019
Antall	1 490	1 534
Beløp sum, millioner kr.	18	21
Beløp, gjennomsnitt, kr.	12 012	13 463

Kilde: Tolletaten, fortollingssystemet TVINN

Ifølge tallene rapportert fra Tolletaten, gjengitt i Tabell 2.2-7 under, vedtok Grensedivisjonen i overkant av 300 overtredelsesgebyr for manglende deklarerer av betalingsmidler i både 2021 og 2022. Dette er sanksjoner som i all hovedsak ilegges privatpersoner. Det gjennomsnittlig ilagte gebyrbeløpet var i 2022 på nesten 14 000 kroner. Ifølge tall gjengitt av NTAES ([2017](#)) lå antallet slike overtredelsesgebyr i perioden 2014-2016 på rundt 750. Det er over det dobbelte av tallene rapportert for 2021 og 2022. Sammenlignbarheten mellom tallene for disse to periodene er imidlertid ikke avklart.

Tabell 2.2-7 Overtredelsesgebyr ved manglende deklarerer av betalingsmidler, ilagt av Grensedivisjonen

	2021	2022
Antall vedtak	320	312
Beløp sum, millioner kr.	3,5	4,3
Beløp gjennomsnitt kr.	10 816	13 920

Kilde: Tolletaten

Ifølge Tolletaten har tilleggstoll (nå «tilleggsavgift» i tollavgiftsloven §§ 12-3 og 12-5) blitt benyttet mindre etter innføringen av overtredelsesgebyr for tilsvarende forhold, i kraft fra 2017 (tolloven §16-15, nå vareførselsloven § 12-2 og tollavgiftsloven § 12-2). Årsaken ligger i at beløpet for tilleggsavgift (beregnet som prosent av fordelen) som oftest vil være mindre enn det som kan ilegges ved

⁹ Tolletaten har også lenge hatt mulighet til å legge forenklet forelegg for mindre smuglingsovertredelser mot tolloven, se vareførselsloven § 12-11. Som forklart innledningsvis (punkt 1.1.) er forenklet forelegg ikke en administrativ sanksjon. Tall for omfanget av forenklete forelegg finnes i SSBs statistikk over straffereaksjoner (se blant annet statistikkbanken [tabell 10651](#)).

¹⁰ Overtredelsesgebyr ved manglende deklarerer av betalingsmidler har hjemmel i vareførselsloven § 12-3. Overtredelsesgebyr for den som bryter ulike pliktregler har hjemmel i vareførselsloven § 12-2 og tollavgiftsloven § 12-2. Tilleggsavgift for tollavgift kan ilegges iht. tollavgiftsloven § 12-3 dersom tollavgift er unndratt, og skjerpet tilleggsavgift iht. tollavgiftsloven § 12-5.

overtredelsesgebyr (med tak bestemt av sats for rettsgebyr) for samme forhold. Unntak vil være når den avgiftsmessige fordel er veldig stor.

Tallene gjengitt av NTAES (2017) viser at antall vedtak om tilleggstoll ble redusert fra 2 357 i 2014 til 1 864 i 2016, året før den utvidede hjemmelen for overtredelsesgebyr trådte i kraft. Hvis de nyere tallene rapportert fra Tolletaten er noenlunde korrekte, tilsier det at den samlede bruken av administrative sanksjoner for tollovertredelser har gått betydelig ned det siste tiåret.

Finanstilsynet

Finanstilsynet har en rekke, og de siste tiår et økende antall, hjemler for overtredelsesgebyr i ulike lover tilknyttet finansiell virksomhet:

- verdipapirhandelloven §§ 21-1 til 21-8 (tidligere § 17-4, i kraft juni 2007)
- hvitvaskingsloven § 49, i kraft oktober 2018
- lov om kredittvurderingsbyråer § 6, i kraft fra desember 2016
- verdipapirfondloven § 11-6, i kraft fra januar 2018
- referanseverdiloven § 12, i kraft desember 2019
- revisorloven § 14-5, i kraft januar 2020
- verdipapirsentralloven § 11-9, i kraft januar 2020
- finansforetaksloven § 22-4, i kraft januar 2021
- lov om forvaltning av alternative investeringsfond § 9-6, i kraft juni 2021
- forsikringsavtaleloven § 31-1, i kraft juli 2022
- regnskapsførerloven § 6-3, i kraft januar 2023
- lov om røystingsrådgivevarer § 7

I tillegg finnes hjemler for forbud mot å ha ledelsesfunksjoner (administrativt rettighetstap) i

- referanseverdiloven § 10
- revisorloven § 14-3
- hvitvaskingsloven § 48 og
- lov om forvaltning av alternative investeringsfond § 9-5.

Hjemler for administrativ inndragning finnes i referanseverdiloven § 11 og verdipapirhandelloven § 19-11, som er en videreføring av en tidligere hjemmel i verdipapirhandelloven.

Tilsynsvirksomheten i Finanstilsynet retter seg mot spesielle deler av næringslivet og omfanget av ilagte sanksjoner er betydelig mindre enn for de typer masseovertredelser som gjelder trafikk eller skatt. Beløpene ilagt i gebyr er derimot store, som blant annet gjenspeiler omsetningen til foretakene som blir ilagt disse. Enkelte særlig store gebyr gjør også at summen og gjennomsnitt av ilagte gebyrbeløp i noen år er mange ganger så høye som de fleste andre år.

Tallene i Tabell 2.2-8 under er basert på krav registrert hos Statens innkreivingsentral (SI). Endringene i kategoriene hos SI har med at det opprinnelig kun ble sendt krav for verdipapirhandelloven. Etter ikrafttredelsen av hvitvaskingsloven i 2018, og ny oppdragsavtale mellom Finanstilsynet og SI, er alle krav registrert på en felles kode uavhengig lov hjemler. Si har i etterkant av det opprinnelige uttrekket til tabellen under, gjort en sjekk av lov hjemmel i 2021-sakene. Da var det 13 krav som gjaldt hvitvaskingsloven og 42 som gjaldt verdipapirhandelloven.

Tabell 2.2-8 Krav registrert av SI, overtredelsesgebyrer ilagt av Finanstilsynet

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2014-2021
Antall i alt	19	19	21	10	14	22	13	55	173
Overtredelsesgebyr							10	55	65
Overtredelsesgebyr verdipapirhandeloven	19	19	21	10	14	22	3		108
Beløp sum. millioner kr, i alt	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	1,3	0,8	7,8	10,3
Beløp gjennomsnitt, tuen kr, i alt	4	4	4	7	5	61	61	141	59

Kilde: Statens innkrevingsentral (SI) / Skatteetaten

Tallene fra SI skiller seg noe fra tall rapportert fra Finanstilsynet selv, som angir totalt 82 vedtak om overtredelsesgebyr i 2021, 33 for brudd på hvitvaskingsloven og 49 for brudd på verdipapirhandeloven. For 2022 er det rapportert henholdsvis 16 og 15 for de to samme lovene, samt 2 for revisorloven. Det noe lavere tallet hos SI kan ha med ulike tidspunkt for årsangivelse (år for krav sendt til SI i motsetning til år for vedtak) samt at krav kan være trukket. Det største gebyret Finanstilsynet har ilagt, på [400 millioner til DNB i 2021](#), er registrert hos SI det samme året. Det er store sprik mellom beløpene for overtredelsesgebyr ilagt av Finanstilsynet, og sakene er relativt få i antall. Gjennomsnittet for kravene registrert hos SI varierer derfor mye fra år til år, i underkant av 70 000 kroner enkelte år, mens det er 7 millioner kroner i 2021.

Oslo Børs ASA

Oslo børs har fått tillagt tilsynsmyndighet og mulighet for å ilegge administrative sanksjoner etter bestemte hjemler knyttet til informasjonsplikt og etterlevelse av Børsens pålegg i henhold til verdipapirloven. Ifølge kravene registrert hos Statens innkrevingsentral var det kun 6 overtredelsesgebyrer ilagt av Oslo Børs i løpet av 8-årsperioden 2014-2021. I sum ble det ilagt slike gebyrer for 3,2 millioner kroner, som gir et gjennomsnitt på 530 000 kroner.

2.3. Markedsføring og forbrukervern

Forbrukertilsynet

Markedsføringsloven (§ 49) gir Forbrukertilsynet og ankeinstansen Markedsrådet hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på loven og forskrifter. I tillegg gir en rekke andre lover hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr i henhold til reglene i markedsføringsloven:

- tjenesteloven § 19
- angrerettloven §29
- åpenhetsloven § 14 (i kraft 1. juli 2022)
- finansavtaleloven § 3-55 (2) og § 7-2
- svartebørsloven (forarbeider)
- tidspartloven (forarbeider)
- ehandelsloven (forarbeider)
- pakkereiseloven §52
- EUs moderniseringsdirektiv (Jf. forarbeidene til markedsføringsloven)

Som vist i Tabell 2.3-1 under, registrerte Statens innkrevingsentral (SI) 37 overtredelsesgebyrer ilagt av Forbrukertilsynet i perioden 2014-2021. Gjennomsnittlig størrelse for disse overtredelsesgebyrene er for hele perioden på 163 000 kroner.

Tabell 2.3-1 Krav registrert av SI, for overtredelsesgebyr ilagt av Forbrukertilsynet (markedsføringsloven m.m.)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2014-2021
Antall	7	6	4	0	7	5	2	6	37
Beløp sum, millioner kr.	0,9	1	0,3	0	1,4	0,8	0,6	1,1	6,0
Beløp gjennomsnitt, tusen kr.	125	168	72		197	154	287	191	163

Kilde: Statens innkrevingsentral (SI) / Skatteetaten

Forbrukertilsynet og Markedsrådet har også publisert alle sine vedtak på egne nettsider. Ifølge nettsidene er det gjort 6 vedtak om overtredelse i 2021 ([Forbrukertilsynet 2023](#)), likt som i tallene fra SI. Summen av ilagte gebyr er også omtrent likt, på 1,3 millioner.

Dagligvaretilsynet

Dagligvaretilsynet ble opprettet samtidig som lov om god handelsskikk i dagligvarekjeden trådte i kraft, januar 2021. Lovens § 17 gir hjemmel til overtredelsesgebyr for enkelte overtredelser av loven. Det har ikke blitt rapportert om at hjemmelen hittil har blitt benyttet (se også [Gustavsen 2022](#)).

Konkurransetilsynet

Konkurranseloven har siden ikrafttredelse i mai 2004 hatt hjemmel for overtredelsesgebyr for bestemte brudd på loven (§ 29). Ifølge krav registrert av Statens innkrevingsentral (SI) har Konkurransetilsynet kun ilagt 5 overtredelsesgebyr i perioden 2014-2021. Samlet ilagt gebyrbeløp for disse er på nærmere 12 millioner kroner, som gir et snitt på 3,4 millioner. Konkurransetilsynet ([2023](#)) publiserer imidlertid alle vedtak på nett, som viser 20 vedtak i perioden 2014-2021, se Tabell 2.3-2 under. Av kravene registrert av SI, mangler blant annet det hittil største ilagte gebyrbeløpet på 788 millioner kroner vedtatt i 2018, med anke avvist av Høyesterett i 2021 ([Konkurransetilsynet 2021](#)).

Tabell 2.3-2 Vedtak om overtredelsesgebyr publisert av Konkurransetilsynet, etter år for vedtak

År	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antall	1	8	57	18	15	13	6	5	4	5	5	4	1	3	1	1	3	2	1

Kilde: [Konkurransetilsynet \(2023\)](#)

Historikken i sakoversikten til Konkurransetilsynet viser at vedtakene var langt flere i den første femårsperioden etter 2004, med et toppår på 57 vedtak i 2006, for deretter å ha stabilisert seg på dagens nivå rundt et par overtredelsesgebyr i året.

Reguleringsmyndigheten for energi (RME)

Fram til november 2019 var RME en avdeling i Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE, se punkt 2.4. lenger ned), men etter dette en uavhengig reguleringsmyndighet. RME har ansvar for sikre konkurransevilkår i kraftmarkedet, og kan ilegge overtredelsesgebyr for enkelte brudd på energiloven (§ 10-7). Fra og med april 2015 omfatter dette også brudd på rapporteringsplikt for kraftleveringsavtaler.

I RMEs vedtaksportal er det publisert vedtak fattet av RME, men oversikten er ikke uttømmende. I oversikten er det 8 vedtak om overtredelsesgebyr i perioden 2011-2021, hvorav 4 er fra 2016 eller senere ([NVE-RME 2023](#)).

Medietilsynet

Medietilsynet har mulighet til å gi overtredelsesgebyrer for brudd på både kringkastingsloven og bildeprogramloven, samt for tidlig publisering av valgprognoser i henhold til valgloven. Statens innkrevingsentral har i utgangspunktet avtale om innkreving av overtredelsesgebyr ilagt av Medietilsynet, men har ingen slike registrerte krav i perioden 2014-2021. Det er heller ikke

rapportert noen tall via departementene. Men en del av sakene til Medietilsynet har vært omtalt av media eller på tilsynets egne nettsider ([Medietilsynet 2023](#)) hvor det også er lagt ut ankeavgjørelser i sin helhet (se også klagenemndsekretariatet.no/medieklagenemnda). Disse avgjørelsene tyder på at hjemlene blir jevnlig brukt, om ikke ofte, og særlig for konsesjonsvilkår i henhold til kringkastingsloven. Størrelsene på ilagte gebyr varierer fra under hundre tusen ([Medieklagenemnda 2021](#)) og opp til flere hundre tusen ([Aasen 2015](#), [Medietilsynet 2015](#)).

Lotter- og stiftelsestilsynet

Lotteritilsynet, et fagtilsyn under Lotteri- og stiftelsestilsynet, har fra januar 2023 mulighet til å ilegge overtredelsesgebyr i henhold til pengespilloven (§ 36).

Justervesenet

Justervesenet kan ilegge overtredelsesgebyr for brudd på edelmetalloven (§ 10) og lov om målenheter måling og normaltid (§ 30).

Tall har ikke blitt rapportert fra Justervesenet, men i årsrapport for 2021 oppgis det en samlet verdi av overtredelsesgebyr for 2021 på 80 000, og for 2020 på 720 000 ([Justervesenet 2022 s.43](#)). Enkelt saker er også kjent gjennom media (for eksempel [Færaas 2013](#)).

Mesterbrevnemnda

Mesterbrevnemnda har siden 2010 kunnet ilegge overtredelsesgebyr i henhold til mesterbrevloven (§ 1a) for å ta i bruk mestertittel eller mestermerke uten gyldig mesterbrev. Som vist i Tabell 2.3-3 under registrerte Statens innkrevingssentral (SI) i perioden 2014-2021 i alt 69 overtredelsesgebyr ilagt av Mesterbrevnemnda. Gjennomsnittlig ilagt gebyrbeløp var på 6 000 kroner.

Tabell 2.3-3 Krav registrert av SI for overtredelsesgebyr ilagt av Mesterbrevnemnda

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2014-2021
Antall	16	11	4	11	6	10	7	4	69
Beløp sum, tusen kr.	111	62	20	65	34	54	36	26	411
Beløp gjennomsnitt, tusen kr.	7,0	5,6	5,1	5,9	5,7	5,4	5,2	6,6	6,0

Kilde: Statens innkrevingssentral (SI) / Skatteetaten

2.4. Dyrevelferd, naturmangfold og miljø

Mattilsynet

Mattilsynet har siden 2010 hatt mulighet for å ilegge overtredelsesgebyr i henhold til dyrevelferdsloven § 34. Som vist i Tabell 2.4-1 under, er det ifølge rapportering fra Landbruks- og matdepartementet (LMD) ilagt 310 slike overtredelsesgebyrer i perioden 2019-2022.

Tabell 2.4-1 Vedtatte overtredelsesgebyr dyrevelferdsloven § 34, Mattilsynet

	2019	2020	2021	2022	2019-2022
Antall	78	67	112	53	310

Kilde: Mattilsynet (fagsystemet MATS)

Dyrevelferdsloven § 33 gir også hjemmel for administrativt rettighetstap i form av forbud mot ulike aktiviteter omfattet av loven, som å eie, passe på eller trenere dyr. Siden domstolen har myndighet til å ilegge slik rettighetstap, forvaltningsrettslig, i forbindelse med behandling av en straffesak, blir disse registrert i politiets reaksjonsregister (SSP), som danner grunnlag for SSBs statistikk over straffereaksjoner. I datagrunnlaget for denne statistikken er det i perioden 2019-2021 ilagt tilsammen 23 rettighetstap etter dyrevelferdsloven (ikke publiserte tall, spesialkjøring gjort i

forbindelse med dette notatet). Det er ikke rapportert fra LMD om, eller i hvilket omfang, Mattilsynet ilegger slike rettighetstap.

Miljødirektoratet

Miljødirektoratet og dets operative feltorgan, Statens naturoppsyn (SNO), har lenge kunnet ilegge overtredelsesgebyrer for brudd på motorferdselloven (§ 12). Fra april 2021 ble denne hjemmelen utvidet fra kun å gjelde snøskuter til alle kjøretøy og fartøy. Siden 2012 har det vært hjemmel for overtredelsesgebyr i henhold til klimakvotelovent (§ 19), og siden 2020 også i lakse- og innlandsfiskeloven (§ 48 a), samt i naturmangfoldloven (§ 74, tidligere «miljøerstatning») siden 2021. Miljødirektoratet rapporterer at de også har forskriftshjemmel for overtredelsesgebyr i forurensningsloven (§ 80) og produktkontrollloven (§ 12 a), men at forskriftene ikke er fastsatt enda (se høring fra [Miljødirektoratet 2021](#)).

Statens innkrevingsentral (SI) har kun krav for overtredelsesgebyr etter motorferdselloven, og for perioden 2014-2021 er det bare registrert 18 slike, nesten alle i 2019 og 2020. Gjennomsnittlig gebyrbeløp for de 18 sakene er på 2 500 kroner. Tallene kan indikere at disse kravtypene ikke ble implementert av SI før i 2019.

Oppdatert statistikk fra SI mottatt på et senere tidspunkt, våren 2023, viser at det i 2022 og 2023 har blitt registrert til sammen 57 krav for overtredelsesgebyr etter klimakvotelovent, forurensningsloven, produktkontrollloven, naturmangfoldloven og lakse- og innlandsfiskeloven.

En saksoversikt rapportert fra Miljødirektoratet, som inkluderer enkelte vedtak som er trukket, viser til sammen 89 overtredelsesgebyr for motorferdselloven i saker opprettet under perioden 2017-2022. Gebyrbeløpene strekker seg fra 500 kroner og opp til 4 000 for enkelte vedtak som gjelder flere overtredelser. År for saksopprettelse er vel å merke ikke nødvendigvis samme år som for vedtak. Tilsvarende var det 22 overtredelsesgebyrer for brudd på lakse- og innlandsfiskeloven i saksperioden 2021-2022, med beløp på mellom 3 000 og 12 000 kroner. For brudd på naturmangfoldloven var det vedtatt 11 overtredelsesgebyr for saksperioden 2021-2022, med gebyrbeløp fra 3 000 kroner for personer, og opp til 350 000 kroner for foretak. Det eneste overtredelsesgebyret for brudd på klimakvotelovent har saksårgang fra 2013 og er på nesten 400 millioner kroner.

Fiskeridirektoratet

Siden 2012 (ved ikrafttredelse av [forskrift](#)) har Fiskeridirektoratet kunnet ilegge overtredelsesgebyr for bestemte brudd på havressurslova (§ 59) og deltakerloven (§ 28), og siden 2014 (ikrafttredelse av [forskrift](#)) for brudd på akvakulturloven (§ 30).

Statens innkrevingsentral har per i dag avtale med Fiskeridirektoratet om innkreving av overtredelsesgebyr i henhold til havressurslova. Som vist i Tabell 2.4-2 under, har det vært en økning i slike krav, fra rundt 40 i 2014 til 140 i 2021. I gjennomsnitt ligger disse gebyrene på rundt 20 000 kroner.

Tabell 2.4-2 Krav registrert av SI for overtredelsesgebyr ilagt av Fiskeridirektoratet (havressurslova § 59)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2014-2021
Antall	39	36	46	44	48	37	83	139	472
Beløp sum, millioner kr.	0,7	0,7	1,1	0,9	1,1	0,9	2	2,6	10,0
Beløp gjennomsnitt, tusen kr.	17	19	23	22	22	24	24	19	21

Kilde: Statens innkrevingsentral (SI) / Skatteetaten

Tall publisert av Fiskeridirektoratet selv viser et litt annet bilde for utviklingen, men omtrent samme nivå. Direktoratet har tidligere publisert statistikk som viser en nedgang i overtredelsesgebyr for havressursloven fra rundt 90 i 2014 til 40 i 2017 (Fiskeridirektoratet 2019, Klævdal 2019). I tillegg var

det i underkant av 10 overtredelsesgebyrer for brudd på akvakulturloven hvert av årene 2014-2017. I Fiskeridirektoratets årsrapport for 2022 er det oppgitt 30 vedtak om overtredelsesgebyr dette året.

Norges vassdrag- og energidirektorat (NVE)

NVE kan ilegge overtredelsesgebyrer i henhold til:

- vannressursloven § 60 a,
- vassdragsreguleringsloven § 35
- energiloven § 10-7
- elsertifikatloven § 26
- energimerkeforskriften for produkter (jf. forbrukermerkeloven § 10).

I tillegg kan administrativ inndragning ilegges etter vannressursloven § 60 b.

En innrapportert sakoversikt fra NVE over ilagte overtredelsesgebyr viser at direktoratet vedtok til sammen 71 overtredelsesgebyr i årene 2007-2022. I de første årene i denne perioden dominerer hjemlene i energiloven, i de senere årene er det brudd på vannressursloven og konsesjoner som oftest oppgis som grunn for overtredelsesgebyrene. Gebyrene er i all hovedsak ilagt foretak og varierer i størrelse fra rundt 100 000 kroner til flere millioner kroner, som oftest et sted under millionen.

Olje- og energidepartementet (OED) og oljedirektoratet

OED og oljedirektoratet har hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr i henhold til havbunnsmineralloven § 9-7 og havenergiloen § 10-9. Ifølge departementet har hjemlene hittil ikke blitt tatt i bruk.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF)

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard har mulighet til å ilegge overtredelsesgebyr i henhold til mineralloven § 67.

Statens innkrevingsentral har registrert 12 krav i perioden 2014-2021 for overtredelsesgebyr ilagt av DMF, nesten samtlige registrert i 2020-2021. Summen av disse gebyrbeløpene er på 1,4 millioner kroner, som gir et gjennomsnitt per gebyr på 114 000 kroner.

Syselmesteren på Svalbard

Syselmesteren (tidligere sysselmanen) kan ilegge overtredelsesgebyr i henhold til svalbardmiljøloven (§ 96 a) for brudd på denne loven. For perioden 2014-2021 har Statens innkrevingsentral kun registrert 3 krav på bakgrunn av overtredelsesgebyr ilagt av syselmesteren, med samlet beløp på 95 000 kroner.

Politiet

I januar 2023 fikk politiet hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på båndtvang etter hundeloven (§ 24 a). Forskrift er enda ikke fastsatt.

2.5. Arbeid, velferd og helse

Arbeidstilsynet

Arbeidstilsynet har kunnet ilegge overtredelsesgebyr for brudd på arbeidsmiljøloven (§ 18-10) siden 2014. Hjemmelen kan også benyttes for enkelte brudd på:

- allmenngjøringsloven (§ 11)

- anskaffelsesloven (§ 6)
- utlendingsloven (§ 27)
- universitets- og høyskoleloven (§ 4-3 g)
- folkehøyskoleloven § 5a
- fagskoleloven (§ 15)
- arbeidsmarkedsloven § 27.

Som vist i Tabell 2.5-1 har Statens innkrevingsentral (SI) i perioden 2014-2021 registrert over 2 000 krav for slike overtredelsesgebyr. Det er en tydelig økning i antallet fra kun et fåtall i 2014 til nesten 600 i 2019. Deretter er det en nedgang til 450 i 2021. For hele perioden utgjør disse gebyrene beløp på til sammen 167 millioner kroner (161 av disse i perioden 2017-2021), som gir et gjennomsnitt på rundt 80 000 kroner.

Tabell 2.5-1 Overtredelsesgebyr ilagt av Arbeidstilsynet, sammenligning av kilder

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2017-2021
Antall krav registrert av SI	3	24	44	173	462	591	330	449	2 005
Beløp sum, millioner kr., SI	0,3	2	3,4	14,8	32,2	48,8	24,3	41,1	161,1
Beløp gjennomsnitt, tusen kr., SI	103,3	83,3	77,6	85,6	69,7	82,5	73,5	91,5	80,3
Antall vedtak, NTAES-rapport	9	34	93						
Antall vedtak, Arbeidstilsynet ¹				299	727	602	416	405	2 449
Beløp sum, millioner kr., Arbeidstilsynet*				18,0	40,4	56,4	28,0	36,9	179,7
Beløp gjennomsnitt, tusen kr., Arbeidstilsynet ¹				88,0	75,6	88,5	77,9	93,9	84,4

¹ Beløp sum og gjennomsnitt rapportert fra Arbeidstilsynet stemmer ikke helt med antallet rapportert fra Arbeidstilsynet. Gitt verdiene for sum og gjennomsnitt skulle det vært 2 129 vedtak i perioden 2017-2021.

Som det også framgår av Tabell 2.5-1 over, samsvarer tallene fra SI omtrent, men ikke helt nøyaktig år for år, med tall innrapporterte fra Arbeidstilsynet selv (se også tilsynets egne publiserte tilsynsstatistikk, [Arbeidstilsynet 2023](#)). For vedtakstallene fra Arbeidstilsynet er det samlede antallet noe høyere, på 2 300 overtredelsesgebyr, og toppåret er i 2018. Arbeidstilsynet melder at dette blant annet kan ha å gjøre med at ikke alle saker ble sendt til SI i starten av perioden, samt enkelte krav som er trukket, og at de ikke alltid oversendes til SI samme år som vedtaket. Et noe lavere antall og et visst etterslep i SI-dataene er derfor å forvente.

Petroleumstilsynet (Ptil)

Petroleumstilsynet ble opprettet i 2004 og har i likhet med Arbeidstilsynet hjemmel i arbeidsmiljøloven (§ 18-10) til å ilegge overtredelsesgebyr «ved alvorlige og gjentatte brudd på arbeidsmiljøregelverket» ([Ptil 2023](#)). Det har ikke blitt rapportert om at hjemmelen hittil har blitt benyttet (se også [Gustavsen 2022](#)).

Arbeids- og velferdsetaten (NAV)

NAV kan ilegge overtredelsesgebyr til arbeidsgivere for brudd på meldeplikten til Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret (folketrygdloven §25-3). Ifølge NTAES (2017) kan også utestengning fra dagpenger og stans av stønad som stønadsmottaker har rett til (rettighetstap) i henhold til folketrygdloven (§§ 4-28 og 21-7) være administrative sanksjoner.¹¹ NTAES rapporterte rundt 7 000 årlige tilfeller av utestengning og ingen tilfeller av stans i stønad for perioden 2014-2016. Ifølge tilbakemelding fra NAV kan imidlertid 21-7 ikke anses som en administrativ sanksjon, men ligner mer på tvangsmulkt i sitt formål: «Den har riktignok et pønalt preg. Meningen er imidlertid ikke å

¹¹ «Høyesterett har i Rt. 2003 side 264 fastslått at utestengelse fra rett til dagpenger etter dagjeldende sysselsettingslov § 36 er å anse som straff etter EMK protokoll 7 artikkel 4.» (JD 2016 punkt 15.3.1)

ilegge en straff, men å fremprovosere etterlevelse. Den må heller regnes som et forvaltningsmessig tiltak for å sikre eller fremprovosere overholdelse av regelverk.»

Karantenenemnda og tilsettingsmyndighetene

Karantenenemnda har siden 2016 kunnet ilegge overtredelsesgebyr for brudd på karanteneloven (§ 20) når det gjelder politikeres overgang til nye stillinger utenfor statsforvaltningen. For embetsmenn og statsansatte i spesielle lederstillinger er det ansettelsesmyndigheten i den enkelte statlige virksomhet som kan ilegge overtredelsesgebyr etter samme hjemmel. Bruken av disse hjemlene er ikke kartlagt, men Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) rapporterer at reaksjonshjemlene i karanteneloven er svært lite brukt.

Fylkesnemnda

Plassering på barnevernsinstitusjon uten samtykke er, som nevnt i innledningen (punkt 1.1.), en administrativ sanksjon i de tilfellene hvor det vedtas på bakgrunn av alvorlig eller gjentatt kriminalitet (barnevernsloven av 2021 § 6-2, tidligere barnevernslov av 1992 § 4-24). Selv om formålet ikke er pønalt er det et inngripende tiltak som en reaksjon på straffbare handlinger, og tilsier dermed straff i henhold til EMK (HR 2003).

SSB har statistikk over barn og unge på plasseringstiltak, spesifisert for «Åtferdstiltak (§ 4-24 og 4-26)» (SSB 2022c, [statistikkbanken tabell 12845](#)). De etablerte tabellene i statistikkbanken spesifiserer imidlertid ikke om plasseringen er vedtatt på bakgrunn av kriminalitetskriteriet. De 152 personene med «Åtferdstiltak» i 2021 er derfor kun et potensielt maksimumsantall.

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir)

HK-dir mener i sin rapportering at karantene på inntil ett år på grunn av fusk i henhold til integreringsforskriften § 43 er en administrativ sanksjon i form av tap av rett til utdanning. Direktoratet viser til Samferdselsdepartementet sin redegjørelse for tilsvarende bestemmelser om fusk ved førerprøver ([SD 2018 punkt 3.4.2](#)) Antallet vedtak om slik karantene varierte mellom 19 og 47 i hvert av årene 2019-2022.

Utdanningsdirektoratet og Fylkeskommunene

Utdanningsdirektoratet har ikke rapportert inn noen av sanksjonsmulighetene for brudd på skolereglementet som administrative sanksjoner. I tråd med HK-dir sin påstand om karantene som administrativ sanksjon, kan det likevel stilles spørsmål ved om enkelte former for bortvisning fra skolen (opplæringslova § 9 A-11) kan falle innenfor EMKs straffedefinisjon. Tidligere justisminister Knut Storberget ga i et svar til [Stortinget \(2007\)](#) en redegjørelse for spørsmålet, og endte med at «det ikke foreligger grunnlag for å anse et refsingstiltak med hjemmel i opplæringslova som en "straffeanklage" i EMKs forstand». Han stiller det imidlertid litt mer åpent når det gjelder bortvising for resten av skoleåret under videregående opplæring.

Lånekassen

Lånekassen rapporterer at tap av rett til lån og stipend, samt tap av rett til betalingsutsettelse eller sletting av gjeld, som en reaksjon på brudd på opplysningsplikten, behandles som om det var administrative sanksjoner. Det innebærer at de har ett straffepreg og benyttes som alternativ til og ikke kan kombineres med politianmeldelse. Omfanget av slike saker er ikke rapportert.

Helsedirektoratet

Folketrygdloven § 25-6a har siden 2022 gitt Helfo (Helsedirektoratets ytre etat) hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr. Helse- og omsorgsdepartementet har imidlertid besluttet at hjemmelen ikke skal benyttes på nåværende tidspunkt.

Folketrygdloven § 25-6 gir også Helsedirektoratet myndighet til å ilegge tap av retten til å «praktisere for trygdens regning». Folkehelse-loven § 17 gir Helse- og omsorgsdepartementet hjemmel til å fastsette forskrift om overtredelsesgebyr, men forskrift er ikke enda fastsatt. Det er også vedtatt hjemmel for overtredelsesgebyr i tobakkskadeloven (36 a), men denne har enda ikke trått i kraft.

Statens legemiddelverk

Legemiddelverket har siden januar 2022 kunnet ilegge overtredelsesgebyr for brudd på meldeplikten i apotekloven (§ 9-6) og enkelte brudd på legemiddeloven (§ 28). Vedtatte hjemler for brudd på lov om medisinsk utstyr har enda ikke trådt i kraft.

Legemiddelverket har inngått avtale med Statens innkrevingsentral (SI) om innkrevingen av overtredelsesgebyr ilagt i medhold av legemiddeloven, apotekloven og lov om medisinsk utstyr. I den grad hjemlene blir tatt i bruk vil SI dermed ha oversikt over omfanget.

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA)

Det er vedtatt hjemler for overtredelsesgebyr i atomenergiloven (§ 55 a) og strålevernloven (23 a), men ikrafttredelse er enda ikke fastsatt.

2.6. Bygg, beredskap og sikkerhet

Bygningsmyndighetene i kommunene

Plan- og bygningsloven har siden juli 2010 hatt hjemmel for overtredelsesgebyr for ulike brudd på loven (§ 32-8, samt § 32-8a i kraft fra juni 2017). Det er plan- og bygningsmyndighetene på det kommunale nivå som i hovedsak har ansvar for tilsyn og eventuelle sanksjoner for brudd på loven.

SSB samler som nevnt innledningsvis (punkt 1.3) opplysninger om en rekke ulike tiltak og reaksjoner på lovbrudd i plan- og bygningsaker fra kommunene gjennom den årlige kommune-stat-rapporteringen (KOSTRA). Statistikken skiller mellom sanksjoner gitt i henholdsvis nye tiltak og i eksisterende tiltak (ikke det samme som eksisterende/nye bygg, selv om de betegnelsene også har blitt brukt). Overtredelsesgebyr er adskilt som en egen type sanksjon, med årlige tall for den enkelte kommune. I tabellen under er antallet oppgitt for hele landet samlet.

Tabell 2.6-1 Antall overtredelsesgebyr ilagt i forbindelse med tilsyn (KOSTRA)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2015-2021
Overtredelsesgebyr i alt	285	237	228	349	239	258	268	1 864
Overtredelsesgebyr, nye tiltak	108	71	79	233	86	116	109	802
Overtredelsesgebyr, eksisterende tiltak	133	58	93	68	75	65	120	612

Kilde: SSB, Plan- og byggesaksbehandling, [statistikbanken tabell 13125](#)

Som vist i Tabell 2.6-1 over, ble det av bygningsmyndighetene i kommunene ilagt mellom 230 og 350 overtredelsesgebyr årlig i perioden 2015-2021. Statistikken og rapporteringsgrunnlaget inneholder ingen ytterligere informasjon om gebyrenes størrelser, spesifisering av lovbrudd eller type lovbrøyer (person/foretak). Samfunnsøkonomisk analyse AS (2022, [2020](#)) har på oppdrag fra Direktoratet for byggkvalitet (DiBK) gjort helhetlige analyser av byggesaksstatistikken fra KOSTRA, hvor det også er oppgitt tall for overtredelsesgebyr tilbake til 2012.

Direktoratet for byggkvalitet (DiBK)

DiBK er nasjonalt kompetansesenter på bygningsområdet og blant annet tilsynsmyndighet for byggevaremarkedet. Direktoratet har hjemmel i plan- og bygningsloven § 22-4 for å ilegge overtredelsesgebyr til foretak for brudd på reglene om sentral godkjenning for ansvarsrett.

Ifølge kravene registrert av Statens innkrevingsentral (SI) ga DiBK 35 overtredelsesgebyr i perioden 2016-2021. Summen av alle disse gebyrene var på 470 000 kroner, med et gjennomsnittlig beløp på 13 400 kroner per gebyr.

Tabell 2.6-2 Krav registrert av SI for overtredelsesgebyr ilagt av DiBK

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2014-2021
Antall	0	0	3	2	5	8	8	9	35
Beløp sum, tusener kr.	0	0	45	45	121	171	42	46	469
Beløp gjennomsnitt, tusener kr.			15,0	22,5	24,2	21,4	5,2	5,1	13,4

Kilde: Statens innkrevingsentral (SI) / Skatteetaten

Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap (DSB)

DSB har siden 2007 kunnet ilegge overtredelsesgebyr i henhold til El-tilsynsloven § 13 a, og siden 2010 i henhold til Sivilbeskyttelsesloven § 36.

Statens innkrevingsentral (SI) har i perioden 2014-2021 registret 7 krav for overtredelsesgebyr ilagt av DSB. Samtlige av disse er registrert som overtredelsesgebyr i henhold til el-tilsynsloven. Summen av gebyrbeløpene er på 463 000 kroner, som gir et gjennomsnitt på 80 000 kroner per gebyr. Ifølge SI sender imidlertid DSB ut faktura og purring før kravene overføres til SI. Kravene registrert av SI gir dermed ingen totalstatistikk for disse overtredelsesgebyrene.

DSB har rapportert inn en oversikt over samtlige vedtak om overtredelsesgebyr for brudd på sivilbeskyttelsesloven for årene 2021 og 2022. Oversikten viser 38 vedtak i 2021 og 92 vedtak i 2022 (saker som er omgjort etter klage ikke medregnet). Den totale beløpssummen av disse gebyrene er på 721 000 kroner, med et gjennomsnitt på rundt 5 500 per gebyr.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM)

NSM har siden 2019 hatt hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr i henhold til sikkerhetsloven § 11-3. Det er ikke rapportert om at hjemmelen hittil har vært brukt.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom)

Nkom (før 2015 kalt Post- og teletilsynet) har siden 2008 hatt hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr i henhold til Ekomloven § 10-13. Bruken av hjemmelen er ikke fullstendig kartlagt, men har i hvert fall blitt benyttet i 2019 ([Nkom 2019](#)). Siden 2016 har det også vært hjemmel for overtredelsesgebyr i henhold til postloven § 49, men det er ikke rapportert om noen bruk av denne hittil.

Datatilsynet

Datatilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr i henhold til:

- personvernloven § 26 (tidligere personvernlov, fra 2000, § 46)
- kredittopplysningsloven § 27 (i kraft juli 2022)
- helseforskningsloven § 52 (i kraft juli 2009)
- helseregisterloven (§ 29) og pasientjournalloven (§ 29)

Samtlige av disse hjemlene er regulert av personvernforordningen artikkel 83.

Statens innkrevingsentral (SI) registrerer krav på grunnlag av overtredelsesgebyr vedtatt av Datatilsynet. I perioden 2014-2021 ble det registrert 98 slike krav, med en samlet beløpssum på over 28 millioner kroner. Det gir et gjennomsnittlig gebyrbeløp på 290 000 kroner, slik det framgår av Tabell 2.6-3 under.

Tabell 2.6-3 Krav registrert av SI for overtredelsesgebyr ilagt av Datatilsynet

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2014-2021
Antall	3	10	21	14	15	9	8	18	98
Beløp sum, millioner kr.	0,1	0,9	2,8	1,1	7,6	4,1	4,8	7,2	28,4
Beløp gjennomsnitt, tusen kr.	23	89	131	77	507	450	594	400	290

Kilde: Statens innkrevingsentral (SI) / Skatteetaten

På Datatilsynets nettsider publiseres også statistikk og oversikter over bruk av overtredelsesgebyr i årsrapportene. [Sentrale vedtak](#) publiseres også i sin helhet. Ifølge årsrapporten for 2021 ([Datatilsynet 2022](#)), er antallet vedtak noe høyere enn for krav registrert av SI. For 2021 oppgis det 26 vedtak på til sammen 80 millioner kroner. Noen vedtak blir imidlertid anket eller trukket, og enkelte saker kan ha en veldig stor beløpssum som påvirker totalsummen i stor grad (ett vedtak i desember 2021 er på 65 millioner kroner).

Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)

Lov om beredskapslagring av petroleumsprodukt gir NFD mulighet til å ilegge gebyr for brudd på loven. Hjemmelen har ifølge departementet hittil ikke blitt benyttet.

2.7. Andre

Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA)

KOFA har i ulike perioder hatt mulighet for å ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på regelverket om offentlige anskaffelser, først i perioden januar 2007 til juli 2012, og igjen fra januar 2017 (anskaffelsesloven § 12). Omfanget av slike overtredelsesgebyrer er ikke kartlagt.

Advokattilsynet

Den vedtatte Advokatloven (§ 17) gir Advokattilsynet hjemmel å ilegge overtredelsesgebyr ved enkelte brudd på loven. Ikrafttredelse av loven er enda ikke fastsatt.

Patentstyret

Lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv § 20 har siden 2021 gitt Patentstyret mulighet til å ilegge overtredelsesgebyr. Det er ikke rapportert om at hjemmelen hittil har blitt tatt i bruk.

Forsvaret

Som arbeidsgiver kan Forsvaret ilegge refselse i henhold til disiplinærloven (§§ 5-11, jf. forsvarsloven § 65). Ifølge en arbeidsgrupperapport fra Forsvarsdepartementet omfatter forvaltningslovens definisjon av administrative sanksjoner også refselse ([FD 2021](#), s. 32).

Generaladvokatens årsrapport for 2021 viser til at Forsvarssjefen har suspendert arrest som refselsesmiddel i fredstid, med virkning fra januar 2018 ([GA 2022](#) s.19). Som vist i Tabell 2.7-1 under, var det kun 9 arrester i 2017. Antallet bøter med subsidiær arrest har derimot ligget på mellom 240 og 410 årlig. Historisk sett er dette veldig få saker, sammenlignet med over 10 000 refselsler årlig på slutten av 1980-tallet ([GA 2023 s.2](#)).

Tabell 2.7-1 Refselsler ilagt av Forsvaret, etter type refselsesmiddel

	2017	2018	2019	2020	2021
Refselsesmidler i alt	359	381	267	453	468
Arrest	9				
Bot med subsidiær arrest	291	345	240	410	398
Frihetsinnskrenkning	28	15	8	13	15
Irettesettelse	31	21	19	30	55

Kilde: Generaladvokatembetet

3. Registerdata fra Statens innkrevingsentral

Som vist i kapittel 2 er det ikke alle typer overtredelsesgebyr som kreves inn av Statens innkrevingsentral (SI), og dataene fra SI er således ikke dekkende for alle slike gebyrer ilagt i Norge. En liste over hvilke administrative sanksjoner som registreres av SI og hvilke som ikke gjør det finnes i Appendix A. Dataene fra SI er også i ulik grad ufullstendig for hver av de myndighetene som benytter seg av innkrevingsentralen på ulike måter. Ikke alle myndigheter som har avtaler om innkreving sender inn alle krav, og ikke nødvendigvis på samme tidspunkt i saksbehandlingen (ved første vedtak, etter klagebehandling etc.). Det er imidlertid for de fleste myndigheter en lignende diskrepans, i form av tidsmessig etterslep og noe lavere antall enn faktisk vedtak. Slik sett kan SI-dataene likevel være gode for å sammenligne tall mellom og på tvers av myndigheter, samt for hovedtendenser i utvikling over tid. Samtidig gir data på individ- og saksnivå, flere muligheter for å studere sanksjonene ved hjelp av ulike analytiske metoder og numeriske mål.

I dette kapitlet gir jeg noen enkle eksempler på bruk av SI-dataene for ulike former av overtredelsesgebyr (administrative pengesanksjoner) i perioden 2014-2021. Det første analyseeksempelet er å skille mellom fysiske personer og juridiske personer (foretak) for å sammenligne ulike numeriske hovedmål for gebyrenes størrelse ilagt av ulike myndigheter. Det andre er å studere unike aktører (person/foretak) som har blitt ilagt sanksjon og hvor stor andel av gebyrene som er ilagt dem.

3.1. Gebyrenes størrelse, for personer

Målt i antall krav er det uten sammenligning gebyrer for trafikkovertridelser (Politiet og Statens vegvesen) som oftest blir brukt mot personer.¹² Av de andre typene overtredelsesgebyr mot person som registreres av SI, er det bare gebyrer for fiskeriovertridelser (Fiskeridirektoratet) og for brudd på folkeregisterloven (Skatteetaten) som utgjør over 100 gebyrer i perioden 2014-2021.

Når det gjelder gebyrenes størrelse, er det andre typer gebyrer enn trafikk som peker seg ut. Både Arbeidstilsynet, Forbrukertilsynet og Sjøfartsdirektoratet har ilagt gebyrer på flere hundre tusen kroner til enkeltpersoner. Forbrukertilsynet sine gebyrer er de eneste hvor både gjennomsnitt og median ligger over hundre tusen. For øvrig er det for de fleste myndigheter ingen stor forskjell på gjennomsnitt og median når det gjelder gebyrer til personer. Det viser at det ikke er mange ekstremt store enkeltgebyrer som trekker opp gjennomsnittet. Den største forskjellen finnes hos Sjøfartsdirektoratet, hvor gjennomsnitt ligger på 61 000 kroner, mer enn det dobbelte av medianen på 25 000.

¹² Som vist i delkapittel 2.2. utgjør tilleggsatt til personer også et vesentlig omfang. Som det framgår av delkapittel 2.1. er ikke parkeringsgebyr ilagt av kommunene med i SI-dataene, så det totale omfanget av trafikkgebyrer er større enn det som framgår av SI-data.

Tabell 3.1-1 Krav for overtredelsesgebyr mot (fysiske) personer registrert av SI, 2014-2021, etter myndighet. Antall og beløp

	Gebyrbeløp i 1000 kr.							
	Antall	Sum	Gjennomsnitt	Minste	Nedre kvartil	Median	Øvre kvartil	Største
Arbeidstilsynet	25	1 637	65	10,0	14	50	100	200
Finanstilsynet	40	880	22	5,0	10	15	25	100
Fiskeridirektoratet	322	4 027	13	0,0	10	12	12	39
Forbrukertilsynet	15	1 832	122	25,0	50	116	168	242
Luftfartstilsynet	3	65	22	5,0	5	10	50	50
Miljødirektoratet	18	45	3	0,5	1	3	4	5
Politiet	123 504	172 588	1	0,1	1	2	2	16
Sjøfartsdirektoratet	53	3 224	61	5,0	20	25	35	700
Skatteetaten	817	6 454	8	0,3	4	10	10	11
Statens vegvesen	108 617	175 268	2	0,3	1	2	2	66

3.2. Gebyrenes størrelse, for foretak

Gebyr for trafikkovertridelser utgjør også det klart største antallet gitt til foretak i perioden 2014-2021, slik det framgår av Tabell 3.2-1 under. Avstanden til andre typer overtredelsesgebyrer er imidlertid ikke like stor som for personer, og det er flere typer gebyr som bare har blitt ilagt foretak. Sett bort fra politi og vegvesen peker Arbeidstilsynet seg ut med særlig mange gebyrer i antall. Og Finanstilsynet peker seg ut når det gjelder summen av ilagte gebyrbeløp, som tross det lave antallet gebyrer langt overgår summen av gebyrbeløp ilagt foretak for trafikkovertridelser. Spredningen i foretaksgebyrenes størrelser variere mye, hvor det for noen myndigheter, som Finanstilsynet, er enkeltgebyrer som trekker gjennomsnittet veldig høy opp.

Tabell 3.2-1 Krav for overtredelsesgebyr mot foretak registrert av SI 2014-2021, etter myndighet som har ilagt gebyr og numeriske hovedtall (i 1000 kroner)

	Beløp i 1000 kr.							
	Antall	Sum	Gjennomsnitt	Minste	Nedre kvartil	Median	Øvre kvartil	Største
Arbeidstilsynet	2 051	165 173	81	0,2	30	60	100	1 200
DSB	6	510	85	52,3	80	88	101	102
Datatisynet	98	28 405	290	20,0	75	100	400	3 000
Direktoratet for byggkvalitet	35	469	13	5,0	5	5	6	100
Direktoratet for mineralforvaltning	12	1 373	114	15,3	45	74	173	340
Finanstilsynet	133	466 770	3 510	5,0	75	100	174	400 000
Fiskeridirektoratet	150	5 924	39	5,6	20	34	54	100
Forbrukertilsynet	22	4 200	191	0,9	106	163	250	420
Konkurransetilsynet	5	11 760	2 352	300,0	400	2 600	3 900	4 560
Luftfartstilsynet	5	1 369	274	30,0	75	301	450	513
Mesterbrevnemnda	69	411	6	5,0	5	5	6	15
Oslo Børs ASA	6	3 170	528	85,4	406	533	658	954
Politiet	2 690	8 663	3	0,5	1	1	8	12
Sjøfartsdirektoratet	622	61 131	98	0,0	50	80	100	629
Skatteetaten	30	783	26	10,2	10	10	10	338
Statens vegvesen	37 991	265 404	7	0,2	3	5	8	450

3.3. «Gjengangere» med flere sanksjoner 2014-2021

Data fra Statens innkrevingsentral (SI) ble levert med pseudonymisert aktør-ID for hver enkelt sak, slik at det var mulig å identifisere samme foretak eller person i ulike saker. Dette gir blant annet grunnlag for å undersøke om enkelte aktører over tid blir sanksjonert flere ganger, altså en type «gjengangere», og i så fall for hvilke typer lovbrudd dette er vanligst.

Merk at enkeltpersonsforetak i denne analysen er kategorisert som foretak selv om SI bruker ansvarlig person som ID i forbindelse med innkreving. Enkeltpersonsforetak kunne således vært

kategorisert som person og kunne fått treff som gjenganger hvis ansvarlig person har andre krav som privatperson. Slik type gjentatt sanksjon på tvers av person/enkeltpersonforetak kommer altså ikke frem av denne analysen.

Finansforetak som supergjengangere for overlastgebyr

De nærmere 44 000 overtredelsesgebyrene mot foretak i SI-dataene for 2014-2021, var gitt til i alt 15 600 unike foretak. Av disse foretakene var 10 400 ilagt kun ett gebyr, som vil si at de resterende 5 200 gjengangere sto for 76 prosent av gebyrene. Noen få foretak står for flere hundre gebyr, enkelte over tusen. Denne opphopningen av sanksjoner på en mindre gruppe foretak er imidlertid ikke lik for alle typer overtredelsesgebyr. Det er i all hovedsak gebyr for overlast ved bruk av store kjøretøy som skiller seg ut med en stor opphopning.

Som vist i Tabell 3.3-1 under var det i perioden 2014-2021 nærmere 8 900 unike foretak som ble ilagt til sammen 31 200 gebyr for overlast (for kjøretøy over 3,5 tonn). Et flertall på 60 prosent hadde kun fått ett gebyr i hele perioden, mens en liten gruppe som utgjør 4 prosent av foretakene med overlastgebyr, sto for nesten halvparten av alle slike gebyr. Og 19 foretak sto til sammen for nesten 8 000 gebyr. Det spesielle med gebyr for overlast, som gjør en slik ekstrem fordeling mulig, er at det er eieren av kjøretøyet som ilegges gebyret. Og i mange tilfeller viser det seg å være finansforetak som er eier. De supergjengangerne vi finner i data her er altså ikke transportselskaper, men noen av Norges største banker.

Tabell 3.3-1 Antall foretak (inkl. enkeltpersons-) med overlastgebyr fordelt på antall overlastgebyr, 2014-2021

	Antall aktører	Andel aktører	Tilhørende antall gebyr	Andel gebyr	Gebyr per aktør
Unike foretak i alt	8 855	100 %	31 194	100 %	3,5
Foretak med 2 eller flere krav	3 532	40 %	25 871	83 %	7,3
Foretak med 4 eller flere krav	1 394	16 %	20 921	67 %	15,0
Foretak med 10 eller flere krav	371	4 %	15 283	49 %	41,2
Foretak med 100 eller flere krav	19	0 %	7 926	25 %	417,2

Færre gjengangere for andre typer gebyr

For de andre typene av overtredelsesgebyr er omfanget av gjengangere mer begrenset. Andre trafikkgebyrer enn overlast, gitt til foretak, har en langt mindre opphopning, og for overtredelsesgebyr utenom trafikk er fordelingen enda jevnere.

Tabell 3.3-2 Antall og andel foretak (inkl. enkeltpersons-) med trafikkgebyr utenom overlast fordelt på antall og andel trafikkgebyr utenom overlast, 2014-2021

	Antall aktører	Andel aktører	Tilhørende antall gebyr	Andel gebyr	Gebyr per aktør
Unike foretak i alt	6 051	100 %	9 487	100 %	1,6
Foretak med 2 eller flere krav	1 221	20 %	4 657	49 %	3,8
Foretak med 4 eller flere krav	277	5 %	2 531	27 %	9,1
Foretak med 10 eller flere krav	45	1 %	1 350	14 %	30,0
Foretak med 100 eller flere krav	4	0 %	582	6 %	145,5

Kilde: ??

I Tabell 3.3-3 under er alle andre overtredelsesgebyr enn de trafikkrelaterte (politi og vegvesen) mot foretak sett under ett. Som vist under punkt 3.1. er flertallet av disse gebyrene ilagt av Arbeidstilsynet. Her utgjør foretak med mer enn ett gebyr 10 prosent av foretakene og står til sammen for 20 prosent av gebyrene. Det er ingen med 10 eller flere.

Tabell 3.3-3 Antall foretak (inkl. enkeltpersons-) med overtredelsesgebyr utenom trafikk fordelt på antall overtredelsesgebyr utenom trafikk, 2014-2021

	Antall aktører	Andel aktører	Tilhørende antall gebyr	Andel gebyr	Gebyr per aktør
Unike foretak i alt	2 870	100 %	3 247	100 %	1,1
Foretak med 2 eller flere krav	280	10 %	657	20 %	2,3
Foretak med 4 eller flere krav	23	1 %	99	3 %	4,3
Foretak med 10 eller flere krav	-	-	-	-	-

Lignende fordeling finner vi blant personer, som vist i Tabell 3.3-4 under. For trafikkgebyrer, enten de er ilagt av politi eller vegvesen, er det 17 prosent av personene som er gjengangere i perioden 2014-2021, med et snitt på 2,5 gebyr hver.

Tabell 3.3-4 Antall og andel personer (eksl. enkeltpersonsforetak) med trafikkgebyr fordelt på antall og andel trafikkgebyr, 2014-2021

	Antall aktører	Andel aktører	Tilhørende antall gebyr	Andel gebyr	Gebyr per aktør
Unike personer i alt	185 845	100 %	232 121	100 %	1,2
Personer med 2 eller flere krav	30 671	17 %	76 947	33 %	2,5
Personer med 4 eller flere krav	3 413	2 %	16 614	7 %	4,9
Personer med 10 eller flere krav	58	0 %	681	0 %	11,7
Personer med 100 eller flere krav	-	-	-	-	-

Som vist i figuren under er det for den relativt lille gruppen av personer ilagt andre overtredelsesgebyrer for andre forhold enn trafikk: Kun 4 prosent er gjenganger, hvorav de aller fleste kun har to krav i hele perioden 2014-2021.

Tabell 3.3-5 Antall personer (eksl. enkeltpersonsforetak) med overtredelsesgebyr utenom trafikk, fordelt på antall overtredelsesgebyr utenom trafikk, 2014-2021

	Antall aktører	Andel aktører	Tilhørende antall gebyr	Andel gebyr	Gebyr per aktør
Unike personer i alt	1 230	100 %	1 295	100 %	1,1
Personer med 2 eller flere krav	44	4 %	109	8 %	2,5
Personer med 4 eller flere krav	5	0 %	24	2 %	4,8
Personer med 10 eller flere krav	-	-	-	-	-

4. Avsluttende kommentarer

4.1. Administrative pengesanksjoner i vekst, fall og stillstand

Gjennomgangen viser store variasjoner i bruken av administrative sanksjoner, både mellom ulike myndigheter, over tid, hva slags typer lovbrudd som rammes og ikke minst i pengesanksjonenes størrelse.

En enkel typologisering av de administrative pengesaksjonene kan være å skille mellom på den ene ytterkanten mindre overtredelsesgebyr for mer bagatellmessige masseovertredelser, som trafikklovbrudd, og på den andre siden store overtredelsesgebyr for mer spesialiserte typer særlovgivning som i hovedsak rammer foretak.

Overtredelsesgebyr for masseovertredelser rammer i hovedsak privatpersoner. Her finner vi først og fremst trafikkgebyrene ilagt av politi, vegvesen og kommune. Og tendensen, i hvert fall for enkelte typer overtredelser som i hovedsak sanksjoneres av politiet, er en betydelig reduksjon i antallet gebyrer det siste tiåret. Såpass store endringer på kort tid har sannsynlig med politiets prioriteringer av kontrollinnsats å gjøre, selv om folks adferd også kan påvirke. Også tilleggsskatt til personer ser ut til å ligge på et lavere nivå i dag enn det i hvert fall har gjort enkelte år tidligere. Men hvorvidt dette har med bedre etterlevelse i befolkningen å gjøre, for eksempel på grunn av enklere, elektronisk innlevering av opplysninger, eller endrede kontrollrutiner, er uvisst.

Det er for de større overtredelsesgebyrene på mer spesialiserte fagområder at det har vært en tydelig økning i hjemler og en eskalering i gebyrenes størrelse de siste tiårene. Dette er et felt hvor det også reageres med overtredelsesgebyr for relativt alvorlige lovbrudd, og hvor det ikke alltid finnes lovhjemmel for strafferettslig reaksjon, slik som i den nye personvernloven. For områder som personvern og konkurransevern, er dette også en tydelig del av internasjonalisering, hvor trenden i EU er at administrativ sanksjonering prioriteres over strafferettslig. Arbeidstilsynet er vel å merke et tydelig eksempel på økt bruk av overtredelsesgebyr, men hvor gebyrene ikke er ekstremt store, og de alvorligste tilfellene fortsatt forbeholder sanksjonering i straffesporet.

Samtidig er det også avdekket områder hvor det finnes hjemler som nesten ikke benyttes. En del av disse hjemlene er imidlertid relativt nylig vedtatt og praksis enda ikke etablert.

4.2. Relasjon til det strafferettslige sporet

Som nevnt innledningsvis er det i forbindelse med analyse av kriminalstatistikk relevant å se på bruken av administrative sanksjoner for lovbrudd som også kan sanksjoneres strafferettslig. Det har imidlertid ikke vært mulig innenfor rammene av prosjektet og tilgjengelige datakilder å gi en komplett og detaljert oversikt over lover og lovbrudd som kan medføre både administrative sanksjoner og straff.

Utfordringene med tilgjengelige datakilder har med hvor presist lovbruddet som ligger til grunn for hver type sanksjon kan angis. Selv der hvor en og samme lov hjemler begge typer sanksjonsformer, er det ikke gitt at det er de samme lovbruddene som kan sanksjoneres henholdsvis forvaltningsrettslig og strafferettslig. Vegtrafikkloven har for eksempel en generell straffehjemmel for de fleste overtredelser av loven og forskriftene, mens bruk av hjemlene for administrative sanksjoner kun retter seg mot enkelte typer overtredelser. I tillegg er ikke lovbruddskoding og lovbruddsinndeling i datagrunnlagene til kriminalstatistikkene strukturert slik at de er like presist definert som det hjemlene ofte er for overtredelsesgebyr. For eksempel er flere av lovene som hjemler administrative sanksjoner, representert i grunnlagsdataene til kriminalstatistikken under en felles lovbruddskode: «8599 - Spesiallover, diverse» (se SSBs standard for [Politiets lovbruddskoder](#)).

Forvaltningsloven § 47: samordning av sanksjoner

Et lovbrudd som avdekkes av forvaltningen kan overføres til straffesporet ved en anmeldelse. Med nytt kapittel om administrative sanksjoner i forvaltningsloven ble det også innført en bestemmelse i § 47 om samordning av sanksjoner. Første ledd fastsetter at valg av administrativ og/eller straffettslig sanksjon må skje i samråd med påtalemyndigheten. Andre ledd omhandler samordningen mellom ulike forvaltningsorgan der flere har mulighet til å sanksjonere for samme forhold.

Enkelte tilsynsmyndigheter, som Arbeidstilsynet (2023), har publisert noe statistikk for anmeldelser de gjør på bakgrunn av tilsynsvirksomhet. SSB publiserer tall for anmeldelser gjort av kommunene i forbindelse med plan- og bygningssaker. Det har imidlertid ikke vært mulig innenfor rammene av dette prosjektet å gjøre en fullstendig kartlegging av slike anmeldelser.

Straffeprosessloven § 71 c: overføring til forvaltning

I forbindelse med innføring av et nytt kapittel om administrative sanksjoner i forvaltningsloven ble det også gitt en ny hjemmel i straffeprosessloven (§ 71 c) til å overføre straffesak til forvaltningsmyndighet i tilfeller der det anmeldte forholdet også kan medføre administrativ sanksjon. Hjemmelen trådte i kraft i juli 2017, og i mars 2022 ga Riksadvokaten retningslinjer om anvendelsen av paragrafen ([RA 2022](#)).

I politiets straffesaksregister (Strasak) er det opprettet en egen avgjørelseskode 172, for denne hjemmelen. SSBs statistikk over etterforskede lovbrudd inkluderer ikke disse sakene, i likhet med for eksempel etablert praksis for saker som er gitt avgjørelseskoden 016 «Avgjort utenfor straffesak».¹³ I statistikk over straffesakskjeden for 2010-2017 har slike avgjørelser blitt kategorisert som «Henlagt, ikke lovbrudd»¹⁴ ([Stene 2020](#), kapittel 6.5. og vedlegg D).

I rådata fra Strasak brukt til produksjon av SSBs statistikk over etterforskede lovbrudd, var det for 2021-årgangen cirka 160 lovbrudd avgjort med kode 172 (og som dermed ekskluderes fra statistikken). For 2020-årgangen var det 50. De fleste av disse sakene gjaldt enten arbeidsmiljølovgivning, skattesvik, helsepersonelloven, dyrevelferdsloven eller plan- og bygningssloven. Dette utgjør få saker av totalen innfor disse lovbruddstypene. I henhold til statistikken over straffesakskjeden 2010-2017 var det for eksempel anmeldt 676 brudd på arbeidsmiljølovgivning. Av disse ble det store flertallet (64 prosent) avgjort som «Henlagt, ikke lovbrudd» (Stene 2020 Vedleggstabell A28 s.172).

Ulike sanksjonsregimer for personer og foretak

Den administrative sanksjoneringen av personer rammer i all hovedsak mindre alvorlige, eller bagatellmessige, overtredelser. Både når det gjelder trafikkovertrедelser, manglende skatteopplysninger eller brudd på arbeidsmiljøloven praktiseres det rimelig faste grenser for når forholdet er så alvorlig at det må anmeldes i stedet for å sanksjoneres forvaltningsrettslig.

For foretak er situasjonen en noe annen. Selv om de fleste administrative sanksjoner blir gitt til personer, så gjelder det i all hovedsak trafikklovbrudd. For andre typer overtredelser er det foretak som blir ilagt de fleste administrative sanksjoner. Når det gjelder foretak, er administrative sanksjoner langt vanligere enn strafferettslige. I straffereaksjonsstatistikken for 2021 var det kun

¹³ Her følger SSB praksis etablert av politi og påtalemyndighet, hvor slike avgjørelser kategoriseres som «trukket». De kommer derfor med i statistikken over anmeldte lovbrudd, men ikke i statistikken over etterforskede lovbrudd. «Avgjort utenfor straffesak» er en relativt bred avgjørelseskode, som kan inkludere feilregistrerte saker, som undersøkelsessaker (ikke-lovbrudd) eller straffesaker som er avgjort med forenklet forelegg (og dermed ikke skal anmeldes og behandles av påtalemyndigheten (jf. innledningskapittelets punkt 1.3.))

¹⁴ Merk at betegnelsen «ikke lovbrudd» her først og fremst er myntet på overgrepssaker som avgjøres med koder som «åpenbar grunnløs», «forholdet ikke er straffbart», «ikke rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold» eller «intet straffbart forhold bevist». Koder som 172 og 016 er imidlertid også inkludert da de omfatter forhold som ikke er å anse som påtalemyndighetens ansvar å straffeforfølge og dermed ikke «kriminalitet» i mer snever forstand.

552 reaksjoner mot foretak, hvorav 369 var ilagt for trafikkovertrедelser. For overtredelsesgebyrer mot foretak er det også tilfeller hvor de ilagte gebyrene er veldig store og blir ilagt for det som kan omtales som mer «alvorlige lovbrudd» (se f.eks. [Ghaderi 2022](#)).

4.3. Muligheter for statistikk, men spredte kilder

Hovedformålet med dette notatet har vært å gi en oversikt over hvilke myndigheter som kan ilegge administrative sanksjoner, hvilke lovbrudd de kan ilegges for og hva som finnes av tilgjengelige statistiske kilder over bruken av disse sanksjonene.

Det har vært mulig å gi en relativt dekkende oversikt over hjemlene for overtredelsesgebyrer. For andre administrative sanksjonstyper, som rettighetstap, er det en utfordring at definisjonen og grensedragningen opp mot andre forvaltningstiltak ikke er like enkel. Det er også en betydelig begrensning i gjennomgangen her at den er strengt avgrenset til administrative sanksjoner, mens nærliggende reaksjoner som faller utenfor definisjonen, ikke er tatt med. Særlig gjelder det tvangsmulkt og lignende avgifter.

Gjennomgangen her viser også at statistiske oversikter er tilgjengelig for de aller fleste typer administrative sanksjoner. Det er imidlertid veldig ulikt hvor tilgjengelige de er. Noen etater publiserer statistikk på årlig basis. Andre må gjøre mer manuelle gjennomganger for å hente ut tall. I Skatteetatens data er det et stort potensial, også i uttrekkene som SSB per i dag bruker til statistikkproduksjon. Skatteetaten har sentraliserte datasystemer og registre som kan brukes til å lage gode statistikker for de administrative sanksjonene de ilegger, men det er også krevende systemer å sette seg inn i. Sanksjoner som ilegges av kommunene, er i så måte mer krevende å få gode dekkende og detaljerte statistikker over, fordi det krever rapportering fra den enkelte kommune.

Data fra Statens innkrevingsentral (SI) er særlig verdifulle siden de er godt strukturert, og de kan gi opplysninger om aktørene som er ilagt sanksjoner, på tvers av ulike typer gebyrer og myndigheter. Det er imidlertid tydelig fra gjennomgangen her at dataene kun dekker deler av det totale kartet over bruken av administrative sanksjoner. Det er også tidsforskyvninger fra vedtak om overtredelsesgebyr til registrering av krav hos SI, som er vesentlige men ikke fullt ut kartlagt her.

De analytiske grepene som er gjort i dette notatet er først og fremst eksempler og smakebiter på måter å studere bruken av administrative sanksjoner. Blant annet vil en god sammenligning mellom bruken av forvaltningsrettslige og strafferettslige sanksjoner kreve mer detaljert og grundig gjennomgang. Notatet viser uansett at det er et stort potensial for kvantitative studier av bruken av administrative sanksjoner, et felt som har vært, og fortsatt er, i stor bevegelse.

Referanser

- Arbeidstilsynet. (2023). *Tilsynsstatistikk*. Arbeidstilsynet (Lesedato 9.5.2023): <https://www.arbeidstilsynet.no/om-oss/statistikk/tilsynsstatistikk/>
- Berg, B. O. (2005). Forvaltningssanksjoner : forvaltningens vedtak om bøter, tvangsmulkt og inndragning av ulovlig vinning. Oslo: Universitetsforl.
- FD. (2021). *Arbeidsgrupperapport om lov militær disiplinærmyndighet, lov om militær politimyndighet og påtalemessig behandling av militære straffesaker*. Forsvarsdepartementet: <https://www.regjeringen.no/contentassets/f57a265849854c34a354fc9d976c4b2f/arbeidsgrupperapport-om-lov-militar-disiplinarmyndighet-lov-om-militar-politimyndighet-og-patalemessig-behandling-av-militare-straffesaker.pdf>
- Fiskeridirektoratet. (2019). *Få oversikt over direktoratets bruk av overtredelsesgebyr*. Fiskeridirektoratet (Lesedato 2.3.2021): <https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Nyheter/2019/0519/Faa-oversikt-over-direktoratets-bruk-av-overtredelsesgebyr>
- Forbrukertilsynet. (2023). *Vedtak*. Forbrukertilsynet (Lesedato 9.5.2023): <https://www.forbrukertilsynet.no/lov-og-rett/vedtak>
- Færaas, A. (2013). Én av seks taxier hadde feil på taksameteret. *Adresseavisen*. <https://www.adressa.no/okonomi/i/PoyGn6/en-av-seks-taxier-hadde-feil-pa-taksameteret>
- GA. (2022). *Årsrapport over militære disiplinær- og straffesaker i 2021*. Retrieved from Generaladvokatembetet: <https://www.generaladvokaten.no/getfile.php/5069806.3012.zw7ltisl7ils7p/Generaladvokatenstatistikkovermilitredisiplinr-ogstraffesaker2021.pdf>
- GA. (2023). *Årsrapport over militære disiplinær- og straffesaker i 2022*. Retrieved from Generaladvokatembetet: <https://generaladvokaten.custompublish.com/getfile.php/5138549.3012.7j7tqna7aqilnk/%C3%85rsrapport%20over%20milit%C3%A6re%20disiplin%C3%A6r-%20og%20straffesaker%20i%202022.pdf>
- Ghaderi, H. (2022). Gigantbøter til Norges fire største forlag og Bokbasen. *Nettavisen*. <https://www.nettavisen.no/okonomi/gigantboter-til-norges-fire-storste-forlag-og-bokbasen/s/5-95-772506>
- Gustavsen, Ø. (2022). Milliardsprik i bøkene fra offentlige tilsyn. *NRK.no*. <https://www.nrk.no/dokumentar/milliardsprik-i-botene-fra-offentlige-tilsyn-1.16166835>
- Hjort, M. A. (2017). Behandlingen av politisaker : i grenseland mellom forvaltningsprosess og straffeprosess. In G. Heivoll & S. Flaatten (Eds.), *Rettslige overgangsformer : politi- og kriminalrett i nordisk rettsutvikling* (pp. S.207-242). Oslo, Akademisk publisering, 2017.
- Holmboe, M. (2006). Ungdom, ran og dobbeltstraff. *Tidsskrift for strafferett*, 6(1), 39-50. doi:10.18261/ISSN0809-9537-2006-01-04
- Holmboe, M., & Jahre, H.-P. (2011). Dobbeltstraff er ikke enkelt – Gjentatt straffeforfølgning etter Den europeiske menneskerettskonvensjons protokoll 7 artikkel 4 – en oppdatering. *Lov og Rett*, 50(4), 191-212. doi:10.18261/ISSN1504-3061-2011-04-02
- HR. (2003). HR-2003-735-A – Rt-2003-1827. *Lovdata Pro*. <https://lovdata.no/pro/avgjorelse/hr-2003-735-a>
- HR. (2008). HR-2008-1861-S – UTV-2008-1548 – Rt-2008-1409. *Lovdata*. <https://lovdata.no/dokument/HRsIV/avgjorelse/hr-2008-1861-s>
- HR. (2012). HR-2012-1323-A – Rt-2012-1051 *Lovdata*. <https://lovdata.no/dokument/HRSTR/avgjorelse/hr-2012-1323-a>
- HR. (2021). HR-2021-2580-A. *Lovdata*. <https://lovdata.no/dokument/HRSTR/avgjorelse/hr-2021-2580-a?q=HR-2021-2580-A>
- Jacobsen, J. (2017). Gjensyn med kriminalretten? In G. Heivoll & S. Flaatten (Eds.), *Rettslige overgangsformer : politi- og kriminalrett i nordisk rettsutvikling* (pp. 284-325). Oslo: Akademisk publisering.

- Jahre, H.-P. (2019). Når forvaltningen straffer - litt om forvaltningssanksjoner i norsk rett. In K. E. Sæther, K. A. Kvande, R. Torgersen, & U. Stridbeck (Eds.), *Straff & frihet : til vern om den liberale rettsstat : festskrift til Tor-Aksel Busch*. Oslo: Gyldendal.
- JD. (2004). *Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) Om lov om straff (straffeloven)*. Justis- og politidepartementet <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-90-2003-2004-/id179300/>.
- JD. (2016). *Prop.62 L (2015-2016) Endringer i forvaltningsloven mv. (administrative sanksjoner mv.)*. Justis- og beredskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-62-l-20152016/id2476333/>.
- Jusleksikon.no. (2012). *Gebyr*. Jusleksikon.no (Lesedato 9.5.2023): <https://jusleksikon.no/wiki/Gebyr>
- Justervesenet. (2022). *Årsrapport 2021*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/1b8b3efc06924a96af0e647fea03065d/justerveaset-arsrapport-21.pdf>
- Klævdal, C. (2019). *Oversikt over direktoratets overtredelsesgebyr*. Sildelaget (Lesedato 12.5.2023): <https://www.sildelaget.no/no/media/nyhetsarkiv/arkiv/2019/mai/oversikt-over-direktoratets-overtredelsesgebyr/>
- Kolsrud, K. (2021). Fra 10 til 90 på to tiår – antall lover med administrativ straff går til værs. *Rettt24*. <https://rett24.no/articles/fra-10-til-90-pa-to-tiar--antall-lover-med-administrativ-straff-gar-til-vaers>
- Konfliktrådene. (2023). *Statistikk og rapporter*. Konfliktrådene (Lesedato 9.5.2023): <https://konfliktraadet.no/om-konfliktraadet/organisasjonen/statistikk-og-rapporter/>
- Konkurransetilsynet. (2021). *Telenor-saken avsluttet – 788 millioner kroner i gebyr*. Konkurransetilsynet (Lesedato 9.5.2023): <https://konkurransetilsynet.no/telenor-saken-avsluttet-788-millioner-kroner-i-gebyr/>
- Konkurransetilsynet. (2023). *Vedtak og uttalelser*. Konkurransetilsynet (Lesedato 9.5.2023): <https://konkurransetilsynet.no/vedtak-og-uttalelser/>
- Kystverket. (2023). *Årsmeldingar og strategiske dokument*. Kystverket (Lesedato 9.5.2023): <https://www.kystverket.no/om-kystverket/arsmeldingar-og-strategiske-dokument/>
- Langved, Å., & Gausen, S. (2022). Skattedirektøren om tilleggsskatt på pendlerbolig: – Å regne som straff. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/norge/i/q11jo1/skattedirektoeren-om-tilleggsskatt-paa-pendlerbolig-aa-regne-som-straff>
- Medieklagenemnda. (2021). *Klagenemndas avgjørelse av 30 april 2021 i sak 2020/0674*. Klagenemndssekretariatet (Lesedato 9.5.2023): <https://www.klagenemndssekretariatet.no/wp-content/uploads/2020/09/Klagenemndas-avgjorelse-2020-674.pdf>
- Medietilsynet. (2015). *Gebyr til NRK og Svelviksposten for brudd på valgloven*. Medietilsynet (Lesedato: 9.5.2023): <https://www.medietilsynet.no/nyheter/nyhetsarkiv/aktuelt-2015/gebyr-til-nrk-og-svelviksposten-for-brudd-pa-valgloven/>
- Medietilsynet. (2023). *Sentrale avgjørelser*. Medietilsynet (Lesedato: 9.5.2023): <https://www.medietilsynet.no/regelverk/sentrale-avgjoerelser/>
- Miljødirektoratet. (2021). *Høringer: Forslag til forskriftsbestemmelser om overtredelsesgebyr - forurensningsloven og produktkontrollloven*. Miljødirektoratet (Lesedato 9.5.2023): <https://www.miljodirektoratet.no/hoeringer/2021/juli-2021/forslag-til-forskriftsbestemmelser-om-overtredelsesgebyr---forurensningsloven-og-produktkontrollloven/>
- Nkom. (2019). *Nkom ilegger Telenor overtredelsesgebyr*. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Lesedato 9.5.2023):
- NOAB. (2023). *mulktDet Norske Akademis Ordbok (NOAB): Det Norske Akademi for Språk og Litteratur*. <https://naob.no/ordbok/mulkt> <https://naob.no/ordbok/mulkt>
- NTAES. (2018). *Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter (NTAES)*: <https://ntaes.no/reports/NTAES%20Rapport%20%20Mer%20effektiv%20sanksjonering.pdf>
- Oslo kommune. (2023). *Slik betaler du parkeringsbot*. Oslo kommune (Lesedato: 9.5.2023): <https://www.oslo.kommune.no/gate-transport-og-parkering/parkering/betal-parkeringsbot/>

- POD/UP. (2022). *Politiets tilstandsanalyse for 2023: Trafikksikkerhetsarbeid*. Politidirektoratet/Utrykningspolitiet (Lesedato 9.5.2023): <https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter/up/politiets-tilstandsanalyse-for-2023-trafikksikkerhetsarbeid.docx.pdf>
- Ptil. (2023). *Ord og uttrykk*. Petroleumstilsynet (Lesedato: 5.9.2023): <https://www.ptil.no/fagstoff/ord-og-uttrykk/>
- RA. (2022). *Retningslinjer om anvendelsen av straffeprosessloven § 71c*. Riksadvokaten (Lesedato 9.5.2023): <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2022/04/Retningslinjer-om-anvendelsen-av-straffeprosessloven-%C2%A7-71-c.pdf>
- RME-NVE. (2023). *Vedtak fattet av Reguleringsmyndigheten for energi*. Reguleringsmyndigheten for energi (Lesedato 9.5.2023): <https://www.nve.no/reguleringsmyndigheten/regulering/regelverk-og-hoeringer/vedtak-fattet-av-reguleringsmyndigheten-for-energi/>
- Sanksjonsutvalget. (2003). *Fra bot til bedring : et mer nyansert og effektivt sanksjonssystem med mindre bruk av straff* (NOU 2003:15). Oslo: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2003-15/id454137/>
- Schmidt, N. (2021). Advokatforeningens årstale 2021: Staten gir sanksjoner for full gass. *Advokatbladet*. <https://www.advokatbladet.no/arstalen2021/advokatforeningens-arstale-2021-staten-gir-sanksjoner-for-full-gass/170500>
- SD. (2018). *Prop. 14 L (2018–2019): Endringer i vegtrafikkloven (karantene ved førerprøve, behandling av personopplysninger, forholdet til folkeregisterloven mv.)*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-14-l-20182019/id2618907/>
- SD. (2020). *Prop. 30 L (2020–2021): Endringer i havne- og farvannsloven mv. (håndheving av fartsovertredelser mv.)*. Samferdselsdepartementet <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-30-l-20202021/id2783442/>
- SI. (2023a). *Hvilke krav vi krever inn*. Statens innkrevingsssentral (Lesedato 9.5.2023): <https://www.sismo.no/no/pub/kravtyper/>
- SI. (2023b). *Om Statens innkrevingsssentral: Historie*. Statens innkrevingsssentral (Lesedato 9.5.2023): <https://www.sismo.no/no/pub/si/om/historie>
- SI. (2023c). *Om Statens innkrevingsssentral: Organisasjon*. Statens innkrevingsssentral (Lesedato 9.5.2023): <https://www.sismo.no/no/pub/si/om/organisasjon>
- Skatteetaten. (2023a). *Slik er Skatteetaten organisert*. Retrieved from Skatteetaten (Lesedato 9.5.2023): <https://www.skatteetaten.no/om-skatteetaten/om-oss/organisasjon-og-ledelse/organisasjonen/>
- Skatteetaten. (2023b). *Tilleggsskatt*. Retrieved from Skatteetaten (Lesedato: 9.5.2023): <https://www.skatteetaten.no/bedrift-og-organisasjon/starte-og-drive/frister-gebyrer-og-tilleggsskatt/tilleggsskatt/>
- Skoghøy, J. E. A. (2014). Forvaltnings sanksjoner, EMK og Grunnloven. *Jussens Venner*, 49(5), 297-339. doi:10.18261/ISSN1504-3126-2014-05-02
- SSB. (2006). *Forlikrådenes virksomhet (opphørt), 2004*. Statistisk sentralbyrå (Lesedato 9.5.2023): <https://www.ssb.no/forlik>
- SSB. (2021). *Økt bruk av påtaleunntatelser i 2020*. Retrieved from Statistisk sentralbyrå (Lesedato: 9.5.2023): <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/kriminalitet-og-rettsvesen/statistikk/straffereaksjoner/artikler/okt-bruk-av-pataleunntatelser-i-2020>
- SSB. (2022a). *Plan- og byggesaksbehandling*. Statistisk sentralbyrå (Lesedato: 9.5.2023): <https://www.ssb.no/natur-og-miljo/areal/statistikk/plan-og-byggesaksbehandling>
- SSB. (2022b). *Straffereaksjoner*. Statistisk sentralbyrå (Lesedato 9.5.2023): <https://www.ssb.no/straff>
- SSB. (2022c). *Barnevern*. Retrieved from Statistisk sentralbyrå (Lesedato 9.5.2023): <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/barne-og-familievern/statistikk/barnevern>

- SSB. (2023a). *Nasjonalt program for offisiell statistikk: Krav til offisiell statistikk*. Statistisk sentralbyrå (Lesedato 9.5.2023): <https://www.ssb.no/omssb/nasjonalt-program-for-offisiell-statistikk/krav-til-offisiell-statistikk>
- SSB. (2023b). *Skatt for personer*. Statistisk sentralbyrå (Lesedato 9.5.2023): <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/skatt-for-personer/statistikk/skatt-for-personer>
- Stortinget. (2007). Skriftlig spørsmål fra Jon Jæger Gåsvatn (FrP) til justisministeren. *Stortinget*. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=36569>
- Stub, M. (2011). *Tilsynsforvaltningens kontrollvirksomhet : undersøkelse og beslag i feltet mellom forvaltningsprosess og straffeprosess*. Oslo: Universitetsforl.
- Aasen, E. H. (2015). Radio Norge får 700.000 kroner i bot. *Bergens Tidende*. <https://www.bt.no/kultur/i/35m1M/radio-norge-faar-700000-kroner-i-bot>

Appendix A: Liste over hjemler, myndigheter og departement

Lover som hjemler administrative sanksjoner	Myndighet for vedtak i første instans	Kreves inn gjennom SI?	Overordnet departement
Vegtrafikkloven §31a	Politiet eller regionvegkontor (vegvesenet)	Ja	Justis- og beredskapsdepartementet (JD)
Forskrift om gebyr for visse overtredelser av vegtrafikklovgivningen	Politiet og Statens vegvesen	Ja	Justis- og beredskapsdepartementet (JD)
Forskrift om offentlig parkeringsgebyr	Politiet eller kommunen	Kun politiets	Justis- og beredskapsdepartementet (JD)
Vegtrafikkloven §36a	Statens vegvesen	Ja	Samferdselsdepartementet (SD)
Yrkestransportlova §40 a	Politiet og Statens vegvesen	Ja	Samferdselsdepartementet (SD)
Yrkestransportlova §40 b	Samferdselsdepartementet og KOFA	Nei	Samferdselsdepartementet (SD)
forbrukermerkeloven § 10, jf. dekkmerkeforskriften § 4 (i kraft 1. januar 2013.)	Statens vegvesen	Ja	Samferdselsdepartementet (SD)
forbrukermerkeloven § 10, jf. forskrift om energimerking mv. av nye personbiler § 4 (§9 – i kraft 2013)	Statens vegvesen	Ja	Samferdselsdepartementet (SD)
havne- og farvannsloven § 50 (Forskrift om overtredelsesgebyr etter havne- og farvannsloven)	Politiet	Ja	Samferdselsdepartementet (SD)
havne- og farvannsloven § 50 (lospliktforskriften)	Kystverket	Nei	Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)
Lov om norsk internasjonalt skipsregister [NIS-loven] (§13)	Sjøfartsdirektoratet		Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)
Sjøloven § 418 c	Sjøfartsdirektoratet		Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)
Skipssikkerhetsloven §55 (enkeltperson) §56 (rederiet)	Sjøfartsdirektoratet	Ja	Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)
skipsarbeidsloven § 12-3 Forskrift om overtredelsesgebyr etter skipssikkerhetsloven, skipsarbeidsloven og NIS-loven (foretak)	Sjøfartsdirektoratet		Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)
ligningsloven 10-2 (tilleggsskatt) § 10-9 OPPHEVET	Skatteetaten - skattemyndigheten	Nei	Finansdepartementet (FIN)
Skatteforvaltningsloven §14-3 (Tilleggsskatt) i kraft fom. 2017	Skatteetaten - skattemyndigheten	Nei	Finansdepartementet (FIN)
Skatteforvaltningsloven §14-7 (Overtredelsesgebyr) i kraft fom. 2017	Skatteetaten - skattemyndigheten	Nei	Finansdepartementet (FIN)
merverdiavgiftsloven § 21-3 OPPHEVET	Skatteetaten - skattemyndigheten	Nei	Finansdepartementet (FIN)
Folkeregisterloven §12-1 a-opplysningsloven §11	Skatteetaten - folkeregistermyndigheten	Ja	Finansdepartementet (FIN)
Kassasystemlova § 8	Skatteetaten- skattemyndigheten	Nei	Finansdepartementet (FIN)
dokumentavgiftsloven § 4	Skatteetaten	Nei	Finansdepartementet (FIN)
Tolloven §§16-15 16-17 OTG . 16-10 tilleggstoll (OPPHEVET 1.1.2023)	Tolletaten	Nei	Finansdepartementet (FIN)
Vareførselsloven §12-2, § 12-3 (I KRAFT 1.1.2023)	Tolletaten	Nei	Finansdepartementet (FIN)
tollavgiftsloven § 12-2.(Overtredelsesgebyr) § 12-3.(tilleggsavgift) § 12-5.(Skjerpet tilleggssavgift) (I KRAFT 1.1.2023)	Tolletaten	Nei	Finansdepartementet (FIN)

Lover som hjemler administrative sanksjoner	Myndighet for vedtak i første instans	Kreves inn gjennom SI?	Overordnet departement
Sivilbeskyttelsesloven §36	DSB Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	Ja	Justis- og beredskapsdepartementet (JD)
El-tilsynsloven §13 a	DSB Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	Ja	Justis- og beredskapsdepartementet (JD)
sikkerhetsloven §11-3	DSB Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	Ja	Justis- og beredskapsdepartementet (JD)
arbeidsmiljøloven §18-10	Arbeidstilsynet, Petroleumstilsynet	Ja	Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID)
Fagskoleloven §23	Arbeidstilsynet	Ja	Kunnskapsdepartementet (KD)
Anskaffelsesloven §12	KOFA	Nei	Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)
Børsloven § 31 OPPHEVET	Oslo Børs		Finansdepartementet (FIN)
Elsertifikatloven § 26	NVE	Ja	Olje- og energidepartementet (OED)
Forskrift om energimerking av energirelaterte produkter § 21, jf. forbrukermerkeloven § 10.	NVE	Ja	Olje- og energidepartementet (OED) / Barne- og familiedepartementet (BFD)
Vannressursloven § 60a (OTG) §60b (inndragning)	NVE	Ja	Olje- og energidepartementet (OED)
Vassdragsreguleringsloven § 35	NVE	Ja	Olje- og energidepartementet (OED)
Energiloven §10-7 (OTG, Forskrift om rapporteringsplikt for kraftleveringsavtaler §9) §10-8 inndragning	NVE	Ja	Olje- og energidepartementet (OED)
Havenergilova § 10-9	Olje- og energidepartementet (OED)	Nei	Olje- og energidepartementet (OED)
havbunnsmineralloven § 9-7	Olje- og energidepartementet (OED)	Nei	Olje- og energidepartementet (OED)
Havressurslova og deltakerlova (egen forskrift)	Fiskeridirektoratet	Ja	Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)
Akvakulturlova §30	Fiskeridirektoratet	Ja	Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)
Luftfartsloven §13 a-5	Luftfartstilsynet	Ja	Samferdselsdepartementet (SD)
Markedsføringsloven § 42	Forbrukertilsynet	Ja	Barne- og familiedepartementet (BFD)
tjenesteloven § 19 (jf. Markedsføringsloven § 42)	Forbrukertilsynet	Ja	Barne- og familiedepartementet (BFD)
Angrerettloven §29	Forbrukertilsynet	Ja	Barne- og familiedepartementet (BFD)
Åpenhetsloven § 14 (i kraft 1. juli 2022)	Forbrukertilsynet	Ja	Barne- og familiedepartementet (BFD)
finansavtaleloven § 3-55 (2) [jf. Markedsføringsloven § 42] § 7-2 [jf. angrerettloven § 29]	Forbrukertilsynet	Ja	Barne- og familiedepartementet (BFD)
Forskrift om markedsføring av alternativ behandling av sykdom [jf. Markedsføringsloven § 19 (jf. Kringkastingsforskriften § 1-8 [jf. Markedsføringsloven § 42])	Forbrukertilsynet	Ja	Barne- og familiedepartementet (BFD)
forarbeidene til svartebørsloven [jf. Markedsføringsloven § 42]	Forbrukertilsynet	Ja	Barne- og familiedepartementet (BFD)
forarbeidene til tidspartloven (timeshare-loven) [jf. Markedsføringsloven § 42]	Forbrukertilsynet	Ja	Barne- og familiedepartementet (BFD)
forskrift om merking av skotøy, forskrift om vedlikeholdsmerking av tekstilprodukt mv., og forskrift om fibermerking [jf. Markedsføringsloven § 42]	Forbrukertilsynet	Ja	Barne- og familiedepartementet (BFD)
pakkereiseloven §52	Forbrukertilsynet	Ja	Barne- og familiedepartementet (BFD)

Lover som hjemler administrative sanksjoner	Myndighet for vedtak i første instans	Kreves inn gjennom SI?	Overordnet departement
Lov om god handelsskikk i dagligvarekjeden § 17	Dagligvaretilsynet	Nei	Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)
Konkurranseloven §29 (Forskrift om utmåling og lempning av overtredelsesgebyr)	Konkurransetilsynet	Ja	Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)
Plan- og bygningsloven § 22-4	Direktoratet for byggkvalitet	Ja	Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD)
Plan- og bygningsloven §32-8 og § 32-8a.	Bygningsmyndighetene i kommunene / KDD	Nei	Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD)
Svalbardmiljøloven § 96 a	Sysselmesteren på Svalbard	Ja	Klima- og miljødepartementet (KLD)
Verdipapirhandeloven §§21-1 - 21-8 + § 19-11 (inndragning)	Finanstilsynet	Ja	Finansdepartementet (FIN)
Verdipapirfondloven § 11-6	Finanstilsynet	Ja	Finansdepartementet (FIN)
Lov om kredittvurderingsbyråer § 6	Finanstilsynet		Finansdepartementet (FIN)
finansforetaksloven § 22-4	Finanstilsynet		Finansdepartementet (FIN)
forsikringsavtaleloven § 23-1 [jf.angrereettloven § 29]	Forbrukertilsynet og Markedsrådet		Justis- og beredskapsdepartementet (JD)
Lov om forvaltning av alternative investeringsfond § 9-6	Finanstilsynet		Finansdepartementet (FIN)
verdipapirsentralloven §11-9	Finanstilsynet		Finansdepartementet (FIN)
referanseverdiloven § 12	Finanstilsynet		Finansdepartementet (FIN)
regnskapsførerloven § 6-3	Finanstilsynet		Finansdepartementet (FIN)
revisorloven § 14-5 (i kraft 2021)	Finanstilsynet		Finansdepartementet (FIN)
Lov om røystingsrådsgjevarar § 7	Finanstilsynet		Finansdepartementet (FIN)
hvitvaskingsloven § 49	Finanstilsynet	Ja	Finansdepartementet (FIN)
Personopplysningslovens § 26 (NY LOV 2018, tidligere §46), jf. Personvernforordningen artikkel 83	Datatisynet	Ja	Justis- og beredskapsdepartementet (JD)
Kredittopplysningsloven § 27 (jf. personvernforordningen artikkel 83, personopplysningsloven § 26)	Datatisynet	Ja	Justis- og beredskapsdepartementet (JD)
helseforskningsloven § 52 (jf. personvernforordningen artikkel 83 og personopplysningsloven §§ 26 og 27.)	Datatisynet	Ja	Justis- og beredskapsdepartementet (JD)
Helseregisterloven § 29	Datatisynet	Ja	Helse- og omsorgsdepartementet (HOD)
Pasientjournalloven §29	Datatisynet	Ja	s- og omsorgsdepartementet (HOD)
Kringkastingsloven § 10-6	Medietilsynet	Ja	Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD)
Valgloven § 15-11	Medietilsynet	Ja	Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD)
Bildeprogramloven §19	Medietilsynet	Ja	Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD)
Mesterbrevloven § 1a første ledd	Mesterbrevnemnda	Ja	Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)
Mineralloven § 67	Direktoratet for mineralforvaltning (DMF)	Ja	Nærings- og fiskeridepartementet
Partiloven § 28	Partilovnemnda		Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD)
Ekomloven § 10-13	Nkom (Nasjonal kommunikasjonsmyndighet - før 2015 Post- og teletilsynet)		Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD)
Lov om dyrevelferd § 34, forskrift om overtredelsesgebyr (2014), § 33	Mattilsynet	Nei	Landbruks- og matdepartementet (LMD)

Lover som hjemler administrative sanksjoner	Myndighet for vedtak i første instans	Kreves inn gjennom SI?	Overordnet departement
Forbud mot aktiviteter omfattet av loven			
forurensningsloven og produktkontrollloven (Forslag til forskriftsbestemmelser om overtredelsesgebyr)	Miljødirektoratet	Nei	Klima- og miljødepartementet (KLD)
forurensningsloven § 80 (forskiptshjemme, ikke i bruk fordi forskrift ikke fastsatt)	Miljødirektoratet	Nei	Klima- og miljødepartementet (KLD)
produktkontrollloven 12 a (forskiptshjemme, ikke i bruk fordi forskrift ikke fastsatt)	Miljødirektoratet	Nei	Klima- og miljødepartementet (KLD)
naturmangfoldloven §74 (forskipt om øvre ramme...)	Miljødirektoratet	Nei	Klima- og miljødepartementet (KLD)
motorferdselloven §12 b (snøskuterforskipt)	Miljødirektoratet	Nei	Klima- og miljødepartementet (KLD)
lakse- og innlandsfiskloven, kapittel XI	Miljødirektoratet	Nei	Klima- og miljødepartementet (KLD)
Forskipt om overtredelsesgebyr etter lakse- og innlandsfiskloven	Miljødirektoratet	Nei	Klima- og miljødepartementet (KLD)
Klimakvotelloven §19	Miljødirektoratet	Nei	Klima- og miljødepartementet (KLD)
Folketrygdloven § 25-6 a. Overtredelsesgebyr ++ (kapittel 25)	Helsedir ytre etat Helfo / NAV	Nei	Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID)
Forskipt om overtredelsesgebyr og tvangsmulkt etter folketrygdloven § 25-3 ved brudd på opplysningsplikten til Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret mv	Arbeids- og velferdsetaten (NAV)	Nei	Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID)
Folketrygdloven § 4-28 (utestengning)	Arbeids- og velferdsetaten (NAV)	Nei	Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID)
§ 21-7 (tap av rettighet)	Arbeids- og velferdsetaten (NAV)	Nei	Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID)
Apotekloven §9-6	Legemiddelverket	Nei	Helse- og omsorgsdepartementet (HOD)
Edelmetalloven §10	Justervesenet	Nei	Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)
Lov om målenheter måling og normaltids §30	Justervesenet	Nei	Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)
jernbaneloven §§ 11, 11 a, 11 c, 12, 13 og 13 a.	Statens Jernbanetilsyn	Nei	Samferdselsdepartementet (SD)
Taubaneloven § 19	Statens Jernbanetilsyn	Nei	Samferdselsdepartementet (SD)
Tivoliloven §19	Statens Jernbanetilsyn	Nei	Samferdselsdepartementet (SD)
Karanteneoven §20	Karantenenemnda	Nei	Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD)
Lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. § 50 (i kraft 2021)	Patentstyret	Nei	Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD)
Næringsberedskapsloven §20		Nei	Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD)
Økonomisk soneloven § 7a	Fiskeridirektoratet		Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)
Forskipt om overtredelsesgebyr etter universitets- og høyskoleloven og fagskoleloven	Utdanningsdirektoratet	Nei	Kunnskapsdepartementet (KD)
Næringsberedskapsloven §20		Nei	Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)
Postloven §49	Nkom	Nei	Samferdselsdepartementet (SD)

Lover som hjemler administrative sanksjoner	Myndighet for vedtak i første instans	Kreves inn gjennom SI?	Overordnet departement
pengespilloven § 36	Lotteritilsynet	Nei	Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD)
hundeloven § 24a	Politiet		Justis- og beredskapsdepartementet (JD)
disiplinærloven §§ 5-11	Forsvaret	Nei	Forsvarsdepartementet (FD)
Barnevernsloven § 4-24 (barnevernsinstitusjon uten samtykke) OPPHEVET	Barnevernet	Nei	Barne- og familiedepartementet (BFD)
Barnevernsloven §6-2 (barnevernsinstitusjon uten samtykke)	Barnevernet	Nei	Barne- og familiedepartementet (BFD)
opplæringslova § 9 A-11 (Bortvising)	Fylkeskommunen	Nei	Kunnskapsdepartementet (KD)
Folkehelseloven § 17 IKKE FASTSATT FORSKRIFT	Helsedirektoratet	Nei	Helse- og omsorgsdepartementet (HOD)
advokatloven § 17 IKKE I KRAFT	Advokattilsynet	Nei	Justis- og beredskapsdepartementet (JD)
Tobakksskadeloven § 36 a IKKE IKRAFT	Arbeidstilsynet, Petroleumstilsynet, Helsedirektoratet	Nei	Helse- og omsorgsdepartementet (HOD)
Alkoholloven § 10-5 IKKE IKRAFT	Helsedirektoratet	Nei	Helse- og omsorgsdepartementet (HOD)
Legemiddeloven §28a	Statens legemiddelverk	Nei	Helse- og omsorgsdepartementet (HOD)
Lov om medisinsk utstyr § 12 a IKKE IKRAFT	Statens legemiddelverk	Nei	Samferdselsdepartementet (SD)
Atomenergiloven § 55 a. IKKE IKRAFT	Direktoratet for strålevern og atomikkerhet (DSA)	Nei	Samferdselsdepartementet (SD)
Strålevernloven § 23 a. Overtredelsesgebyr IKKE IKRAFT	Direktoratet for strålevern og atomikkerhet (DSA)	Nei	Samferdselsdepartementet (SD)
Tobakksskadeloven § 36 a IKKE IKRAFT	Arbeidstilsynet, Petroleumstilsynet, Helsedirektoratet	Nei	Samferdselsdepartementet (SD)
Alkoholloven § 10-5 IKKE IKRAFT	Helsedirektoratet	Nei	Samferdselsdepartementet (SD)
Legemiddeloven § 28 a	Statens legemiddelverk	Nei	Samferdselsdepartementet (SD)
Omstillingslova § 8 OPPHEVET	Fylkeskommunen	Nei	Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)

Appendix B: Kategorisering av reaksjoner (overtredelsesgebyr/tvangsmulkt) i data fra Statens innkrevingsentral (SI)

Tabell B.1 Krav registrert av SI kategorisert av SSB som OVERTREDELSESGBYR (administrative sanksjoner), etter oppdragsgiver, kravtype og type aktør¹⁵

Myndighet	type krav, SI	Alle aktørtyper	Type aktør/foretak				
			Vanlige foretak	Enkeltpersons-	Offentlig	Utenlandsk	Person
Alle myndigheter	Alle overtredelsesgebyr	277 344	27 275	2 003	286	14 364	233 416
Arbeidstilsynet	Overtredelsesgebyr - arbeidsmiljøloven	2 066	1 723	211	6	102	24
Arbeidstilsynet	Overtredelsesgebyr - statlige etater arbeidsmiljøloven	10	4		5		1
DSB	DSB Overtredelsesgebyr - el-tilsynsloven	7	4	2			1
Datatilsynet	Overtredelsesgebyr - Datatilsynet	85	59		25	1	
Datatilsynet	Overtredelsesgebyr - Statlige etater datatilsynet	13	1		12		
Direktoratet for byggkvalitet	Overtredelsesgebyr - plan- og bygningsloven	8	7			1	
Direktoratet for byggkvalitet	Overtredelsesgebyr - sentral godkjenning	27	23	4			
Direktoratet for mineralforvaltning	Overtredelsesgebyr - Mineralloven	12	11	1			
Finanstilsynet	Overtredelsesgebyr	65	29			24	12
Finanstilsynet	Overtredelsesgebyr verdipapirhandel	108	51			29	28
Fiskeridirektoratet	Overtredelsesgebyr - havressurslova	472	139	11			322
Forbrukertilsynet	Overtredelsesgebyr - markesforingsloven	37	21	1			15
Konkurransetilsynet	Overtredelsesgebyr - konkurranseloven	5	4			1	
Luftfartstilsynet	Overtredelsesgebyr Luftfartsloven	8	3		1	1	3
Mesterbrevnemnda	Overtredelsesgebyr	69	49	20			
Miljødirektoratet	Overtredelsesgebyr - motorferdselloven	18					18
Norges vassdrag- og energidirektorat	Overtredelsesgebyr - vannressursloven	1	1				
Oslo Børs ASA	Overtredelsesgebyr - verdipapirhandel	6	6				
Politiet	Overtredelsesgebyr - havne- og farvannsloven	127					127
Politiet	Parkeringsgebyr	14 124	1 362	96	21	385	12 260
Politiet	Trafikkgebyr	111 918	252	31	5	538	111 092
Politiet	Trafikkgebyr Svalbard	25					25
Sjøfartsdirektoratet	Overtredelsesgebyr - skipssikkerhetsloven	675	522	53	8	39	53
Skatteetaten	Overtredelsesgebyr - folkeregisterloven	842	24		1		817
Skatteetaten	Overtredelsesgebyr - skatteforvaltningsloven	5	3	1		1	

¹⁵ Krav mot enkeltpersonforetak er som utgangspunkt registrert som personkrav hos SI. I innkrevingsøyemed vil det derfor være mer korrekt å inkludere disse blant personer.

Myndighet	type krav, SI	Alle aktørtyper	Type aktør/foretak				
			Vanlige foretak	Enkeltpersons-	Offentlig	Utenlandsk	Person
Statens vegvesen	Overlastgebyr	31 660	19 788	1 336	129	9 941	466
Statens vegvesen	Overtredelsesgebyr - Statens vegvesen	16	16				
Statens vegvesen	Vegadministrasjonjengebyr	114 932	3 172	236	73	3 300	108 151
Sysselmannen på Svalbard	Overtredelsesgebyr - Svalbardmiljøloven	3	1			1	1

Tabell B.2 Krav registrert av SI kategorisert av SSB som TVANGSMULKT (ikke administrative sanksjoner), etter oppdragsgiver, kravtype og type aktør¹⁶

Myndighet	type krav, SI	Alle aktørtyper	Type aktør/foretak				
			Vanlige foretak	Enkeltpersons-	Offentlig	Utenlandsk	Person
Alle myndigheter	Alle <i>tvangsmulkt</i>	183 655	162 100	162 100	2 342	3 940	1 598
Arbeidstilsynet	Tvangsmulkt - Arbeidstilsynet	2 254	1 727	201	9	99	218
Arbeidstilsynet	Tvangsmulkt - statlige etater arb.miljøloven	27	10		17		
Barne- og familiedepartementet	Tvangsbot - barneloven	45					45
Bronnoysundregistrene	Forsinkelsesgebyr etter aksjeloven	12	7				5
Bronnoysundregistrene	Forsinkelsesgebyr etter regnskapsloven	145 850	132 373	236	29	13 201	11
DSB	DSB Tvangsmulkt el-tilsynsloven	175	16	3			156
DSB	DSB tvangsmulkt . produktkontrollloven	9	9				
DSB	Tvangsmulkt - sivilbeskyttelsesloven	2	2				
Datatisynet	Tvangsmulkt - Datatisynet	1	1				
Digitaliseringsdirektoratet	Tvangsmulkt - IKT-løsninger	1			1		
Direktoratet for byggkvalitet	Tvangsmulkt - plan- og bygningslov	1	1				
Direktoratet for mineralforvaltning	Tvangsmulkt - Mineralloven	151	100	46	4		1
Finanstilsynet	Dagmulkt . finanstilsynsloven	33	31			2	
Finanstilsynet	Tvangsmulkt	9	8			1	

¹⁶ Krav mot enkeltpersonsforetak er som utgangspunkt er registrert som personkrav hos SI. I innkrevingsøyemed vil det derfor være mer korrekt å inkludere disse blant personer.

Myndighet	type krav, SI	Alle aktørtyper	Type aktør/foretak				
			Vanlige foretak	Enkelpersons-	Offentlig	Utenlandsk	Person
Finanstilsynet	Tvangsmulkt - finansieringsvirksomhet	1					1
Finanstilsynet	Tvangsmulkt forsikringsvirksomhetsloven	2	2				
Finanstilsynet	Vinningsavstaelse	4				4	
Forbrukertilsynet	Tvangsmulkt - markesforingsloven	9	8				1
Luftfartstilsynet	Tvangsmulkt - Luftfartsloven	1				1	
Miljødirektoratet	Tvangsmulkt - Forurensningsloven	294	94	14	4	1	181
Miljødirektoratet	Tvangsmulkt - Forurensningsloven offentlige etater	18	3		7		8
Miljødirektoratet	Tvangsmulkt - Produktkontrollloven offentlige etater	1	1				
Miljødirektoratet	Tvangsmulkt- Produktkontrollloven	59	57	1			1
Nærings- og fiskeridepartementet	Administrativ reaksjon - anskaffelsesloven	1			1		
Skatteetaten	Tvangsmulkt - skatteforvaltningsloven	78	24	2		51	1
Skatteetaten	Tvangsmulkt- lov om obligatorisk tjenestepensjon	30	27	1		1	1
Statens legemiddelverk	Tvangsmulkt - lov om medisinsk utstyr	2	1			1	
Statens vegvesen	Tvangsmulkt - forbrukermerkeloven	1	1				
Statens vegvesen	Tvangsmulkt - veitrafikkloven	4	2	2			
Statistisk sentralbyrå (SSB)	Tvangsmulkt SSB	34 580	27 595	1 836	1 526	648	2 975

Appendix C: Trafikkgebyr fordelt på overtredelseskoder

Merk at antallet i tabellen her avviker noe fra tallene oppgitt kapittel 2.1. Tabellen her er ikke basert på det samme registeruttrekket fra SI som er brukt ellers i notatet, men gjort som et nytt statistikkuttrekk av Statens innkrevingssentral (SI) i januar 2023.

Tabell C.1. Krav registrert av SI for trafikkgebyr ilagt av politiet (parkering ikke inkludert), etter kode for overtredelse

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Trafikkgebyr i alt	13 053	6 155	3 306	2 739	3 158	4 464
201 unnlatt bruk av bilbelte	10594	4252	2087	2111	2268	251
202 unnlatt bruk av hjelm	245	194	146	124	109	9
203 unnlatt å ha med seg førerkort	1537	1127	637	160	92	21
204 unnlatt å ha med seg mopedførerbevis	12	5	4	2	1	
205 unnlatt å med seg vognkort under kjøring	169	162	52	25	20	4
206 kjørt uten hastighetsmåler eller med en	4	2	1		2	
207 unnlatt å ha med seg varseltrekant	24	18	16	4	4	
208 kjørt ulovlig med piggdekk	168	155	117	119	103	42
209 kjørt ulovlig med kjettinger	4	9		1	2	
210 kjørt uten å medbringe kjettinger	8	17	33	17	25	10
211 mønsterdybde under lovlig minimum	208	164	152	128	117	97
212 signalhorn med varierende tonehøyde elle					1	
213 piggdekkrestiksjoner	23	11	6	3	2	
214 unnlatt å ha med kompetansebevis	5	4	7	2	2	1
215 kjørt i strid med forbud mot bruk av motorvogn	1	2				
216 kjørt uten vinterdekk ...	46	32	44	27	38	31
217 Kjørt motorvogn over 3,5 t uten elektr. bet.enh.	3			1	2	2
219-228 div.					173	78
301-332 kjøre- og hviletid					11	41
Uten forseelseskode	2	1	4	15	2	3758

Tabell C.2. Krav registrert av SI for trafikkgebyr ilagt av vegvesenet (overlast ikke inkludert), etter kode for overtredelse

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Trafikkgebyr i alt	18 579	17 767	16 346	13 012	13 891	18 182
201 unnlatt bruk av bilbelte	5 678	5 369	5 185	3 000	1 895	2 179
202 unnlatt bruk av hjelm	8	12	6	16	7	6
203 unnlatt å ha med seg førerkort	2 638	2 469	1 659	726	583	719
204 unnlatt å ha med seg mopedførerbevis		1				
205 unnlatt å med seg vognkort under kjøring	5 727	5 672	5 290	4 005	4 307	5 138
206 kjørt uten hastighetsmåler eller med en	1	3	4	2	3	4
207 unnlatt å ha med seg varseltrekant					8	1
208 kjørt ulovlig med piggdekk	232	200	169	230	185	208
209 kjørt ulovlig med kjettinger	1	1	1			5
210 kjørt uten å medbringe kjettinger	845	800	886	1 185	917	912
211 mønsterdybde under lovlig minimum	1 652	1 612	1 784	2 269	1 825	2 053
212 signalhorn med varierende tonehøyde elle	2	1				
213 piggdekkrestiksjoner	41	34	30	21	1	2
214 unnlatt å ha med kompetansebevis	176	88	92	64	73	98
216 kjørt uten vinterdekk ...	329	254	212	536	571	285
217 Kjørt motorvogn over 3,5 t uten elektr. bet.enh.	1 200	1 184	980	908	1 136	645
218 Tidligere ilagt gebyr ref kode217, ila. siste to år	48	67	46	50	65	28
219-228 div.					310	882
301-332 kjøre- og hviletid					847	2041
Uten forseelseskode	0	0	2	0	1	53

Appendix D: Kopi av brev til departementene fra JD

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8019 Dep
0030 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
22/2663 - HHE

Dato
24.11.2022

Opplysninger om bruk av administrative sanksjoner

Justis- og beredskapsdepartementet ønsker kunnskap om bruk og omfang av administrative sanksjoner. Formålet er å få bred kunnskap om hvordan disse virkemidlene benyttes i ulike sektorer og etablere et felles faktagrunnlag som kan benyttes når slike virkemidler vurderes innført og brukt.

Vi ber derfor departementene om bistand med å få oversikt over hva som finnes av kunnskap om dette i de respektive departementssektorene. På bakgrunn av dette vil departementet vurdere om det er hensiktsmessig å utlyse et forskningsprosjekt for å utvide kunnskapsgrunnlaget ytterligere.

I denne innledende undersøkelsen ber vi departementene om bistand med følgende opplysninger:

1. Oversikt over hjemler for administrative sanksjoner, administrativ inndragning og tvangsmulkt i lover og sentrale forskrifter. Lovdata har gitt departementet en viss oversikt, men siden det benyttes ulike formuleringer for hjemlene er det uklart hvor dekkende et slikt søk er.
2. Hvilke etater som forvalter hjemlene, og hvem som er klageinstans.
3. Eventuelle veiledere eller retningslinjer for saksbehandlingen og for fastsettelse av omfanget av sanksjonene. Vi tar gjerne imot siste versjon av disse.
4. En oversikt over hva som finnes av løpende, periodevis eller enkeltstående statistikk i departementene, underliggende etater og klageinstansene over bruken av hjemlene som for eksempel antall saker, type rettssubjekt som rammes, størrelsene og omfang, antall klagesaker og utfallet av klagesakene, saker brakt inn for domstolene, o.a. Vi tar gjerne imot siste versjon av slik statistikk.
5. I hvilken grad er det mulig for etatene og klageinstansene å finne frem saker fra et konkret tidsrom, eller etter type sanksjon, rettssubjekt, bare klagesaker etc.

Postadresse
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse
Gullhaug Torg 4a
0484 Oslo

Leveringsadresse
Varemottak
Akersgata 59
0180 Oslo

Telefon - sentralbord
22 24 90 90
Org.nr.: 972 417 831

Avdeling for kriminalitetsforebygging
H. Christopher Heyerdahl
22245266
christopher.heyerdahl@jd.dep.no

dersom man skulle ønske å lage annen statistikk eller få mer kunnskap om slike saker.

Hensikten med denne forespørselen er å kartlegge hva som allerede finnes eller kan frembringes av ovenfor nevnte informasjon med tanke på eventuelt å gå videre med et forskningsprosjekt. Dersom det er svært tidkrevende å besvare ett eller flere av disse spørsmålene, er det tilstrekkelig å opplyse om dette og forklare hvorfor slik at man kan vurdere om det er hensiktsmessig å gå videre med dette i et eventuelt forskningsprosjekt.

Departementet tar for øvrig gjerne imot innspill og forslag til hva et eventuelt forskningsprosjekt kan se på, herunder eventuelle begrensninger med hensyn til hva et eksternt forskningsmiljø eventuelt kan få tilgang til.

Til orientering er SSB engasjert i et prosjekt for å skaffe en oversikt over hva som er tilgjengelig for dem fra statistiske kilder og hva disse kildene kan si om utbredelsen av slike sanksjoner. Det vil bli vurdert om deler av materiale vi eventuelt mottar, vil kunne inngå i deres rapport.

Vi ber om svar innen onsdag 25. januar 2023.

Med hilsen

Jonas Leirset
Avdelingsdirektør

H. Christopher Heyerdahl
Seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

Adresseliste

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Barne- og familiedepartementet
Finansdepartementet
Forsvarsdepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Klima- og miljødepartementet
Kommunal- og distriktsdepartementet
Kultur- og likestillingsdepartementet
Kunnskapsdepartementet
Landbruks- og matdepartementet
Nærings- og fiskeridepartementet
Olje- og energidepartementet
Samferdselsdepartementet
Utenriksdepartementet

Tabellregister

Tabell 1.1-1 Myndighetenes reaksjoner for lovbrudd, etter rettsdomene og pønål kategori.....	9
Tabell 1.3-1 Innhold i SAS-datasett, data fra SI, krav for forvaltningsrettslige reaksjoner, årgangene 2014-2021	12
Tabell 1.3-2 Tilleggsskatt vedtatt 2022, etter inntektsår. Antall og kumulativ prosent.....	14
Tabell 2.1-1 Krav registrert av SI, overtredelsesgebyr ilagt av politiet	15
Tabell 2.1-2 Krav registrert av SI, overtredelsesgebyr ilagt av Statens vegvesen	17
Tabell 2.1-3 Ilagte trafikkgebyr, Oslo kommune	18
Tabell 2.1-4 Krav registrert av SI, overtredelsesgebyr (skipssikkerhetsloven) ilagt av Sjøfartsdirektoratet	18
Tabell 2.2-1 Tilleggsskatt i statistikk over skatt for personer (tidl. ligningsloven § 10-2).....	19
Tabell 2.2-2 Vedtak om tilleggsskatt for person, inntektsårene 2020/2021, vedtatt innen ett år etter inntektsår (skatteforvaltningsloven §14-3)	20
Tabell 2.2-3 Terminer med vedtak om tilleggsskatt til foretak, merverdiavgift, fattet innen mars 2023, etter terminår	20
Tabell 2.2-4 Vedtak om tilleggsskatt til foretak, inntektsskatt, fattet innen mars 2023, etter inntektsår	21
Tabell 2.2-5 Registrerte krav hos SI for overtredelsesgebyr ilagt av Skatteetaten.....	21
Tabell 2.2-6 Overtredelsesgebyr for alle andre varer enn betalingsmidler, alle tollregioner	22
Tabell 2.2-7 Overtredelsesgebyr ved manglende deklareringsavbetalingsmidler, ilagt av Grensdivisjonen	22
Tabell 2.2-8 Krav registrert av SI, overtredelsesgebyrer ilagt av Finanstilsynet	24
Tabell 2.3-1 Krav registrert av SI, for overtredelsesgebyr ilagt at Forbrukertilsynet (markedsføringsloven m.m.)	25
Tabell 2.3-2 Vedtak om overtredelsesgebyr publisert av Konkurransetilsynet, etter år for vedtak	25
Tabell 2.3-3 Krav registrert av SI for overtredelsesgebyr ilagt av Mesterbrevnemnda	26
Tabell 2.4-1 Vedtatte overtredelsesgebyr dyrevelferdsloven § 34, Mattilsynet	26
Tabell 2.4-2 Krav registrert av SI for overtredelsesgebyr ilagt av Fiskeridirektoratet (havresurslova § 59)	27
Tabell 2.5-1 Overtredelsesgebyr ilagt av Arbeidstilsynet, sammenligning av kilder	29
Tabell 2.6-1 Antall overtredelsesgebyr ilagt i forbindelse med tilsyn (KOSTRA)	31
Tabell 2.6-2 Krav registrert av SI for overtredelsesgebyr ilagt av DiBK.....	32
Tabell 2.6-3 Krav registrert av SI for overtredelsesgebyr ilagt av Datatilsynet	33
Tabell 2.7-1 Refselsler ilagt av Forsvaret, etter type refselsmiddel	33
Tabell 3.1-1 Krav for overtredelsesgebyr mot (fysiske) personer registrert av SI, 2014-2021, etter myndighet. Antall og beløp.....	35
Tabell 3.2-1 Krav for overtredelsesgebyr mot foretak registrert av SI 2014-2021, etter myndighet som har ilagt gebyr og numeriske hovedtall (i 1000 kroner).....	35
Tabell 3.3-1 Antall foretak (inkl. enkeltpersons-) med overlastgebyr fordelt på antall overlastgebyr, 2014-2021	36
Tabell 3.3-2 Antall og andel foretak (inkl. enkeltpersons-) med trafikkgebyr utenom overlast fordelt på antall og andel trafikkgebyr utenom overlast, 2014-2021	36
Tabell 3.3-3 Antall foretak (inkl. enkeltpersons-) med overtredelsesgebyr utenom trafikk fordelt på antall overtredelsesgebyr utenom trafikk, 2014-2021	37
Tabell 3.3-4 Antall og andel personer (eksl. enkeltpersonsforetak) med trafikkgebyr fordelt på antall og andel trafikkgebyr, 2014-2021	37
Tabell 3.3-5 Antall personer (eksl. enkeltpersonsforetak) med overtredelsesgebyr utenom trafikk, fordelt på antall overtredelsesgebyr utenom trafikk, 2014-2021	37